

HRANIMO MISLI
že 250 let

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA
HRANIMO MISLI – že 250 let

Narodna in univerzitetna knjižnica

Hranimo misli - že 250 let

Zbrala in uredila: Tomaž Bešter in Helena Janežič

Fotografije: Maj Blatnik, Milan Štupar, Anja Peternelj, Arhiv RS, arhiv NUK

Jezikovni pregled: Lea Felicijan

Oblikovanje: Maj Blatnik in Mia Sivec

Izdajatelj in založnik: Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

Zanjo: Viljem Leban

Ljubljana, 2024

Tisk: Tiskarna Print Point d. o. o., Ljubljana

Naklada: 1.000 izvodov

Prva izdaja, prvi natis.

Cena: 10,00 €

© 2024, Narodna in univerzitetna knjižnica

Knjiga je izšla ob 250. obletnici začetkov Narodne in univerzitetne knjižnice in s pomočjo sredstev programa Narodne in univerzitetne knjižnice, ki ga financira Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

027.54(497.4Ljubljana)"1774/2024"(091)(082)

NARODNA in univerzitetna knjižnica (Ljubljana)

Narodna in univerzitetna knjižnica : hranimo misli - že
250 let / [zbrala in uredila Tomaž Bešter in Helena Janežič ;
fotografije Maj Blatnik ... et al.]. - 1. izd., 1. natis. - Ljubljana :
Narodna in univerzitetna knjižnica, 2024

ISBN 978-961-7091-40-3

COBISS.SI-ID 194622467

**NARODNA IN
UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA
HRANIMO MISLI -
že 250 let**

KAZALO

Stoletja služenja	7
Narodna in univerzitetna knjižnica že 250 let hrani misli	11
Zbiramo	15
Začetki	16
Požar v jezuitskem kolegiju	16
Odločitev Marije Terezije	17
Licejska knjižnica	18
Prizadevanja za javno knjižnico	20
Nastajanje zbirke	23
Domovanja in poimenovanja	27
Nekdanji frančiškanski samostan na Vodnikovem trgu	27
Razseljena po potresu	27
Na Poljanski cesti	28
Plečnikova knjižnica	29
Knjižničarji	33
NUK danes	39
Bogastvo zbirke	42
Obvezni izvod	44
Obvezni izvod v sedanjem času	46
Slovenika	46
Več kot 200 let obveznega izvoda	48
Zapuščine	50
Knjižnica vseh Slovencev	52
Hranimo	53
Dotok gradiva	54
Bibliografska obdelava	56
Katalogi in katalogizacija	56
Nacionalni bibliografski center	59

Nepogrešljivo v publikaciji	62
Slovenska založniška statistika	64
Nacionalna bibliografija	65
Varovanje in ohranjanje	66
Postavitev gradiva	71
Posebne zbirke NUK za posebno knjižnično gradivo	73
Rokopisna zbirka	73
Zbirka starih tiskov	75
Glasbena zbirka	76
Kartografska zbirka	76
Slikovna zbirka	77
Zbirka drobnega tiska in sive literature	77
Zbirka knjižničnega gradiva Slovencev v zamejstvu in po svetu	78
Filmska zbirka	78
Digitalizacija	79
Posredujemo znanje – (na)hranimo misli	83
Viri	84
Raziskovalna dejavnost	88
Knjižnica mnogih prostorov	91
Uporabniki	97
Izobraževanje	100
Skrb za strokovni razvoj	102
Povezovanje	104
Pogled naprej	106
Temeljne vrednote	106
Vizija	107
Literatura	111

STOLETJA SLUŽENJA

K. k. Studienbibliothek Laibach

V letu, ko večkrat in morda tudi bolj poglobljeno premišljujemo o četrtrisočletni tradiciji delovanja Narodne in univerzitetne knjižnice, nam pozornost pritegujejo dogodki, ljudje in dokumenti, ki so to tradicijo pomembneje zaznamovali in krojili usodo ustanove, ki hrani to, kar smo Slovenci zapisali in objavili v raznoterih oblikah, v vseh časih.

Ob tako pomembnem jubileju je prav, da usmerimo pogled najprej v preteklost, obudimo prelomne dogodke iz zgodovine ustanove in pretehtamo njihov pomen z nekoliko večje časovne perspektive ter se spomnimo zaslužnih, vizionarskih, poklicu in bralcem predanih knjižničarjev, ki so marljivo zbirali, obdelovali in urejali zbirko, in ki so nič manj predano knjige dajali v branje ukažejnim in radovednim bralcem. Kot je to na primer počel bibliotekar Matija Čop, ki je kot vzoren informator zaslužen tudi za to, da je bil naš največji pesnik seznanjen s sodobnimi literarnimi trendi in je svoje darove usmeril v vrhunsko pesniško ustvarjalnost.

Prav je, da ob tej bogati tradiciji predstavimo tudi naše sedanje delo, zadolžitve, storitve in dosežke; da predstavimo dejavnost ustanove danes in da se, preizkušeni v sedanjosti, ozremo tudi v prihodnost ter se pripravimo na njene izzive, na digitalni čas, v katerega smo vstopili pred nekaj desetletji, in na čas umetne inteligence, v katerega pravkar vstopamo.

Skozi perspektivo preteklosti, sedanjosti in prihodnosti želimo predstaviti Narodno in univerzitetno knjižnico v tej publikaciji in na razstavi, ki jo spremlja.

Čeprav tradicija knjižnice in knjižničarstva pri nas sega še dlje v preteklost, štejemo za naš začetek zapis tistega znamenitega navodila takratnih oblasti iz jeseni leta 1774, ki je določilo, da naj bo zbirka knjig jezuitskega kolegija, ki je preživela požar, odtlej namenjena biblioteki in splošni rabi, naj bo torej dostopnejša ljudem. V sedanjosti odločitev za gradnjo dolgo želene in načrtovane nove knjižnice NUK 2 stremi k istemu cilju in istim vrednotam, da naj bo knjižnica, s svojimi zbirkami iz fizičnih in virtualnih svetov ter svojimi storitvami, še dostopnejša ljudem.

Kot podstat, vodilo in strokovna obveza zaznamuje to načelo vse naše delovanje, od začetkov do današnjega dne. Saj kaj pa je namen vestnega zbiranja knjig in vsakovrstnih zapisov, že več kot dvesto let tudi obveznega izvoda, kakšen je končni smoter popisovanja in razvrščanja,

hranjenja in varovanja zbirke, ki v sedanjosti obsega že več kot tri milijone enot, če ne ta, da vse to zapisano bogastvo misli, izkušenj in domišljije naredimo dostopno ljudem, da bo to bogastvo spodbujalo ustvarjalnost sedanjih in prihodnjih rodov, razširjalo naše védenje in nas plemenitilo ter prispevalo k splošnemu napredku in blaginji našega naroda in družbe.

V digitalni dobi je to načelo ostalo enako, pred knjižničarje in nacionalno knjižnico je pripeljalo nove naloge: prenesti v digitalno okolje vse, kar je bilo zapisano na papirju, pergamentu, magnetnem traku, zgoščenkah in drugih medijih, hkrati pa zajeti in shraniti vse, kar že danes nastaja v spletnem okolju. Generacije digitalne dobe vprašanje dostopa do del preteklosti razumejo kot vprašanje dostopa do teh del v digitalni obliki. Narodna in univerzitetna knjižnica, ki gradi Digitalno knjižnico Slovenije, ta danes obsega že več kot milijon del, pospešeno prenaša dela na klasičnih medijih v digitalno okolje in s tem nadaljuje to plemenito tradicijo.

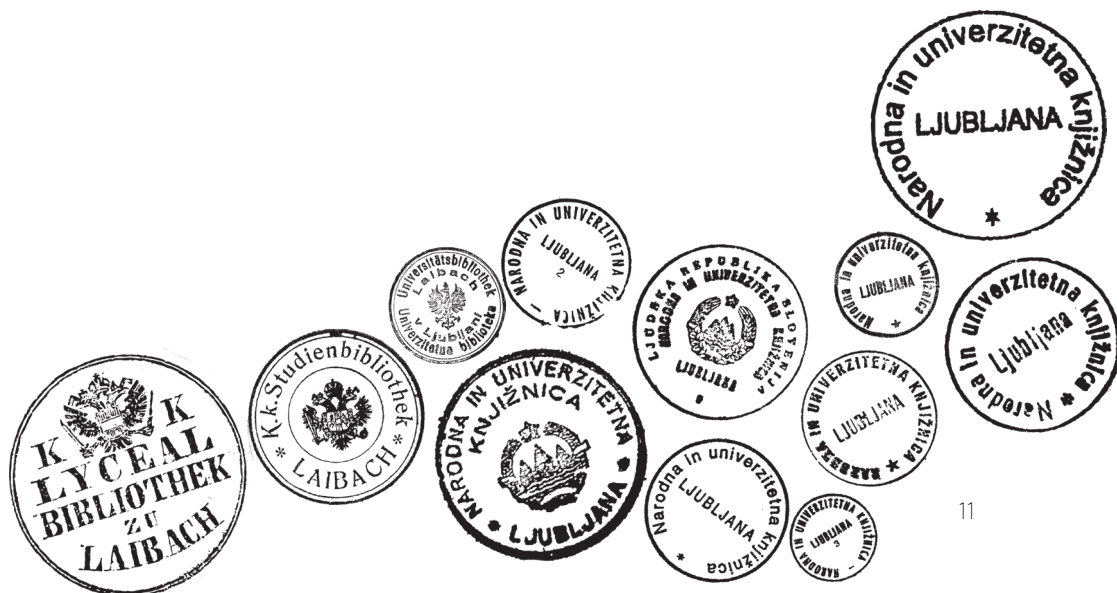
Vsem, ki so sooblikovali delo Narodne in univerzitetne knjižnice v preteklosti, in vsem, ki jo sooblikujejo v sedanjosti, se s to publikacijo in razstavo želimo zahvaliti za njihovo delo. Neskončno veliko njihovega znanja, požrtvovalnosti, vztrajnosti in ljubezni do jezika in kulture je vtkano v zgodbo, dolgo četrto tisočletja.

Naj se ta zgodba piše še dolgo v prihodnost.

Viljem Leban, ravnatelj

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA ŽE 250 LET HRANI MISLI

Leto 2024 je leto, v katerem zaznamujemo 250 let od prvih začetkov Narodne in univerzitetne knjižnice. Visoka obletnica delovanja osrednje knjižnične ustanove v Republiki Sloveniji je priložnost, da osvetlimo pomembne vsebine svojega delovanja in dolgoročni pomen svojega dela in poslanstva, hkrati pa je tudi odgovornost, da izrazimo poklon zgodovini knjižnice, dogodkom, ki so jo oblikovali, in knjižničarjem, ki so v njej delovali.

Narodna in univerzitetna knjižnica je naslednica licejske knjižnice, ki je bila v Ljubljani formalno ustanovljena leta 1791, njene začetke je mogoče postaviti v leto 1774. V 18. stoletju so v času razsvetljenega absolutizma začele nastajati prve javne knjižnice, ki so omogočale dostop do informacij in znanja tudi širši javnosti. Knjige iz knjižnic razpuščenega jezuitskega reda so predstavljale začetne zbirke marsikaterih javnih knjižnic takratnega cesarstva, ki so bile pozneje namenjene javni uporabi. Med njimi je bila tudi licejska knjižnica v Ljubljani.

Letos v Narodni in univerzitetni knjižnici praznujemo 250 let odločitve za dostop do pisane besede in znanja. Odločitve za pot pismenosti, branja in družbo, ki stavi na učenje, izobrazbo, razgledanost in kritično mišljenje. Odločitve za družbo znanja in kulture.

Tej odločitvi je sledilo 250 let požrtvovalnega dela za kulturni in znanstveni razvoj naroda skozi zbiranje, ohranjanje in posredovanje knjižničnega gradiva. Knjižnica spada vse do danes med najpomembnejše osrednje kulturne in izobraževalne ustanove na našem ozemlju. Sprva licejska knjižnica, nato cesarsko-kraljeva Študijska knjižnica, Državna študijska knjižnica, Državna biblioteka in danes Narodna in univerzitetna knjižnica v tem razdobju piše zgodbo nepretrgane skrbi za uporabnike in gradivo.

Knjižnica je skozi svojo zgodovino pokazala, kako je treba delovati kot razvijajoč se prostor oskrbovanja slovenskega naroda z duhovnim bogastvom in nastajanjem novih znanj, sledeč Linhartovemu nagovoru iz predloga za ustanovitev in ureditev javne študijske knjižnice, ko je zapisal, *kako bi bilo treba to knjižnico oskrbovati, da ne bi bila grob znanosti*. To je veljalo vse od prvih mesecev po odprtju, ko je knjižnica sprejela le 14 dnevni bralcev, do sodobnega časa, ko NUK letno obišče 250.000 obiskovalcev in uporabnikov. Narodna in univerzitetna knjižnica je

zanesljiva sopotnica študentom in raziskovalcem, pa tudi odločevalcem in zakonodajalcem na področju knjižnične zakonodaje, je sogovornica v domačem in mednarodnem okolju, v strokovni in splošni javnosti. O tem pričajo številna mednarodna sodelovanja, pobude, partnerstva, srečanja in projekti, ki so danes del vsakdana naše knjižnice. In predvsem, NUK je knjižnica vseh Slovencev – simbol združevanja Slovencev ter širjenja slovenske besede doma, v zamejstvu in po svetu.

Narodna in univerzitetna knjižnica se v svoji zgodbi odstira kot simbol predanega zbiranja, strokovnega urejanja, odgovornega ohranjanja in povečevanja dostopa do znanja. Četrtrisočletno zbiranje sestavlja temeljno nacionalno zbirko slovenike, ki ima status kulturnega spomenika, zbirko temeljne študijske literature in zbirke posebnega knjižničnega gradiva. Skrb za to gradivo si delijo sodelavci s področja bibliotekarstva, informacijske znanosti, konservatorji-restavratorji, informatorji, sodelavci v skladišču in drugi. Od začetnih 637 knjig so na različne načine zbirali in posredovali pomembna dela domačih in tujih avtorjev, tako, da je v prelomu v dvajseto stoletje knjižnica hranila že več kot 36.000 zvezkov, danes, po 250 letih, pa zbirka šteje že več kot 3.000.000 enot gradiva. In ne le v fizični obliki, saj je več kot milijon digitalnih objektov na voljo tudi v Digitalni knjižnici Slovenije, za katero prav tako skrbi NUK.

Knjižnica je več kot sto let delovala na današnjem Vodnikovem trgu, vse dokler stavbe liceja zaradi potresa leta 1895 niso bili primorani porušiti. Od leta 1945 pod imenom Narodna in univerzitetna knjižnica deluje v stavbi, zgrajeni po načrtih Jožeta Plečnika. Tako se vse do sedanjega časa, ko nadaljujemo z opozarjanjem na nujnost izgradnje nove stavbe NUK 2, spoprijemamo s prostorskimi, političnimi in finančnimi izzivi. A vemo, da je NUK stičišče tako iskalcev arhitekturne lepote kot tudi občudovalcev neprecenljivih knjižnih zakladov, ki želijo uzreti večnost. Zato je Narodna in univerzitetna knjižnica, ki danes prebiva v palači knjižnice Jožeta Plečnika in je vpisana tudi na Unescov seznam svetovne dediščine, skorajda najprej in najbolj kraj, kjer se kot priče bogate narodove ustvarjalnosti dotaknemo njegove kulturne veličine.

Praznovanje obletnice delovanja knjižnice je slavje mnogih začetkov, pomembnih odločitev in mnogih desetletij vestnega delovanja prednamcev, ki so utirali smer do današnjih dni. Zgodbe, ki so jih ta leta in te odločitve pisale, so odsev zgodovinskih dogodkov, gradiva v zbirki, bibliotekarjev in njihove ljubezni do knjig, zvestih uporabnikov in številnih sodelovanj. In misli, ki so se in se še naprej hranijo v Narodni in univerzitetni knjižnici. Vse to, zlasti pa poklon odločitvi, ki je pred 250 leti izbrala pot dostopa do pisane besede in znanja ter izobražene in razgledane družbe.

ZBIRAMO

ZAČETKI

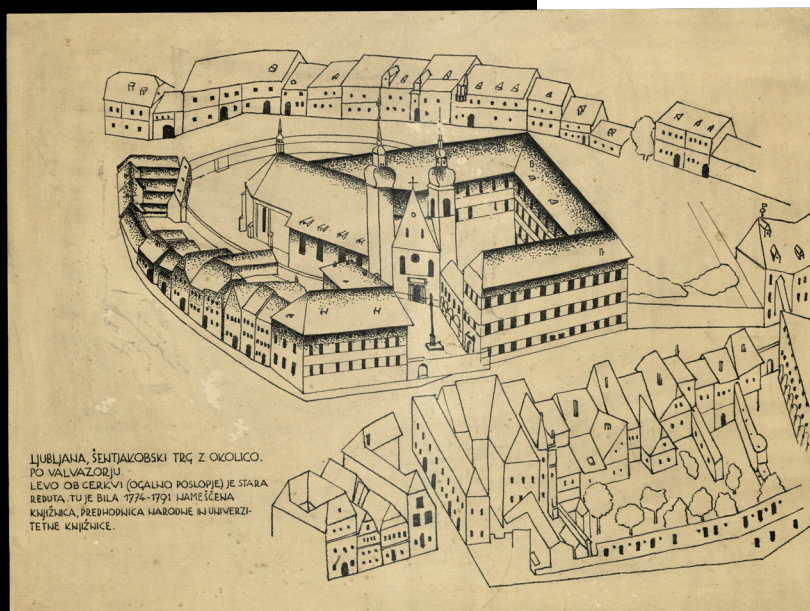
POŽAR V JEZUITSKEM KOLEGIJU

Jezuitski kolegij je bila prva visokošolska ustanova na območju današnje Slovenije. Ustanovljen je bil leta 1597, deloval je pri cerkvi sv. Jakoba v Ljubljani in skozi dve stoletji ustvaril bogato knjižnico. Leta 1773 je papež Klemen XIV. jezuitski red razpustil, njihove ustanove in premoženje s knjižnicami vred pa so prešle v last vladarjev evropskih držav.

Izdelave popisa knjig v ljubljanskem jezuitskem kolegiju sta se po naročilu dunajskega dvora lotila nekdanja jezuita, vendar svoje naloge nista mogla opraviti do konca. 28. junija 1774 je kolegij zajel požar, iz katerega so rešili 637 knjig.

Ljubljana, Šentjakobski trg z okolico.
Risba je narejena po skici iz grafične zbirke Janeza Vajkarda Valvasorja. Levo ob cerkvi (vokalno poslopje) je stara reduta, kjer je bila do leta 1791 nameščena knjižnica.

»Deželno glavarstvo v Ljubljani je z Dunaja prejelo dopis, po katerem je njeno veličanstvo (cesarica Marija Terezija, vladarica habsburških dežel, op. p.) izvolilo najbolj milostno ukazati, da je treba čim hitreje kataloge vseh knjižnic, ki se nahajajo v hišah razpuščenega reda, poslati sem (na Dunaj).« Jaro Dolar. Med koncem in začetkom, 1974.

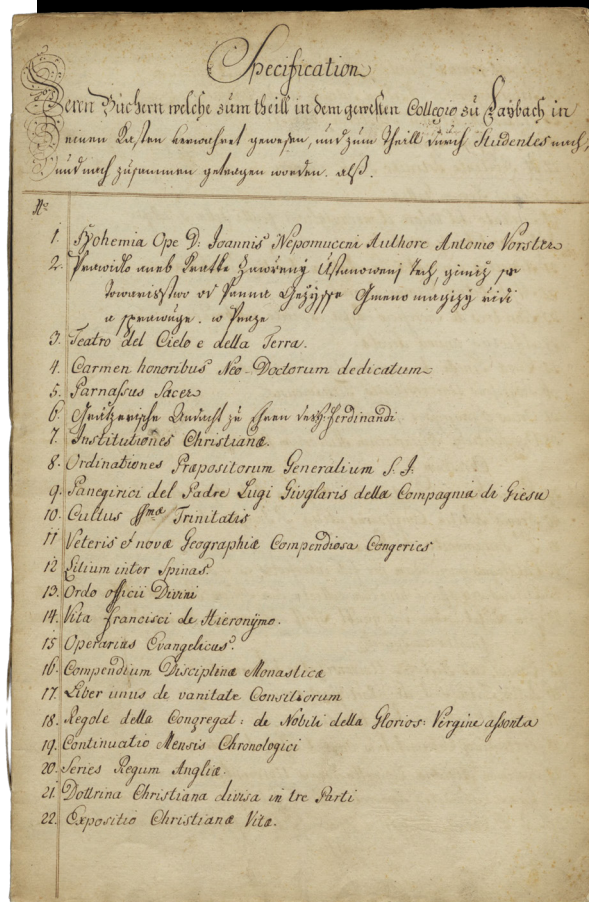

ODLOČITEV MARIJE TEREZIJE

Medtem ko sta jezuita popisovala ljubljansko knjižnico, se je na Dunaju odločila usoda jezuitskega premoženja. Cesarica Marija Terezija je pod vtisom ukinitve reda, ki je več kot 200 let skrbel za vzgojo in izobraževanje mladine, leta 1774 ustanovila študijski sklad, s katerim je premoženje jezuitov namenila javnosti. Sklad je pozneje prevzel financiranje ljubljanske in drugih tedaj ustanovljenih knjižnic.

»Dopis vladnega kabineta z dne 25. junija 1774 je določil, da se sredstva, ki izvirajo iz premoženja razpuščenega jezuitskega reda, uporabijo predvsem za reformo šolstva in študijskih zadev, za naziv fonda pa se je uveljavilo ime 'študijski fond'.«
Jože Ciperle. *Podoba velikega učilišča ljubljanskega*, 2001.

S terezijanskim osnovnošolskim zakonom, imenovanim *Šolska splošna naredba*, ki ga je 6. decembra 1774 potrdila Marija Terezija, je bila prvič na našem ozemlju uvedena splošna šolska obveznost za vse otroke od 6. do 12. leta.

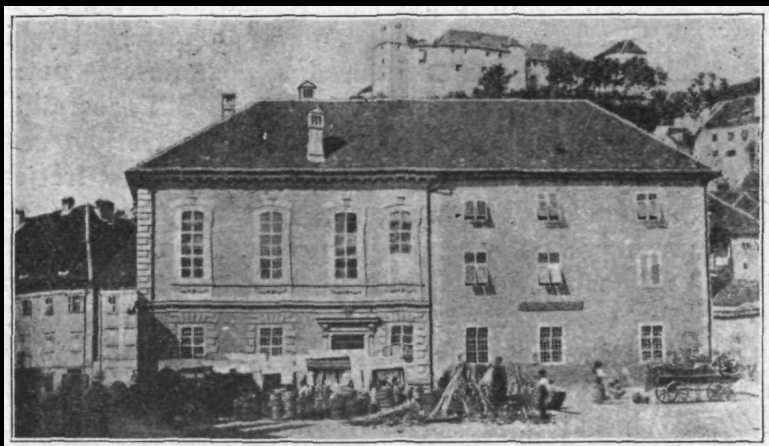

Specification deren Büchern welche zum Theill in dem gewesten Collegio zu Laybach in einen Kasten verwahret gewesen, und zum Theill durch Studentes nach und nach zusammen getragen worden, 1775 (Ms 1940).
Seznam (prepis) 637 naslovov iz knjižnice pogorelega jezuitskega kolegija. »To je torej številka, ki bi jo lahko imeli za osnovni fond kasnejše Licejske knjižnice.« Jaro Dolar.
Ob ostankih ljubljanske jezuitske knjižnice v NUK, 1992.

LICEJSKA KNJIŽNICA

O nastanku predhodnice današnjega NUK govori pismo, ki je bilo z Dunaja odposlano 16. novembra 1774. Poleg imenovanj direktorja teološke in filozofske fakultete je zapis, ki pravi, da bo končno poskrbljeno tudi za knjižnico v Ljubljani. Ta je začela svojo pot v stari reduti, njen začetni fond pa je predstavljalo 637 knjig, ki so bile rešene iz požara v ljubljanskem jezuitskem kolegiju. Leta 1791 se je iz redute preselila v stavbo nekdanjega frančiškanskega samostana na Vodnikovem trgu, kjer je domoval licej. Zato so knjižnico imenovali licejska knjižnica ali kar licejka.

»[...] si zvestoposlušna komisija ne more kaj, da ne bi z največjim veseljem izrekla najbolj obvezne zahvale, ker je (nj. vel.) v svoji izredni deželno materinski naklonjenosti prehitelo hrepeneče želje, da vidijo tu tako javno knjižnico [...], in končno bo milostno poskrbljeno za povečanje tu se nahajajoče, za splošno uporabo ustanovljene biblioteke, katere varuštvo bo treba s časom zaupati kakemu učitelju z majhno doklado, in v ta namen je treba najprimernejšega predložiti.« Jaro Dolar. Med koncem in začetkom, 1974.

Redutno poslopje v Ljubljani, kjer je potekal gimnazijski pouk še po razpustitvi jezuitskega reda.

V tem poslopju je bila do leta 1791 nameščena tudi knjižnica, avgusta 1791 pa je bibliotekar Wilde začel s prevozom knjižne zaloge in omar v novo licejsko stavbo. (Vir slike: Zvonček, april 1928, letn. 29, št. 8, str. 188.)

Stavba ljubljanskega liceja, kjer je bila leta 1791 ustanovljena, leta 1794 pa za javnost odprta licejska knjižnica. V tej stavbi je delovala več kot 100 let, nato pa so jo zaradi posledic velikonočnega potresa v začetku 20. stoletja podrli. (Vir slike: *Laibach und Umgebung*, Ljubljana: J. Giontini, ca. 1880).

PRIZADEVANJA ZA JAVNO KNJIŽNICO

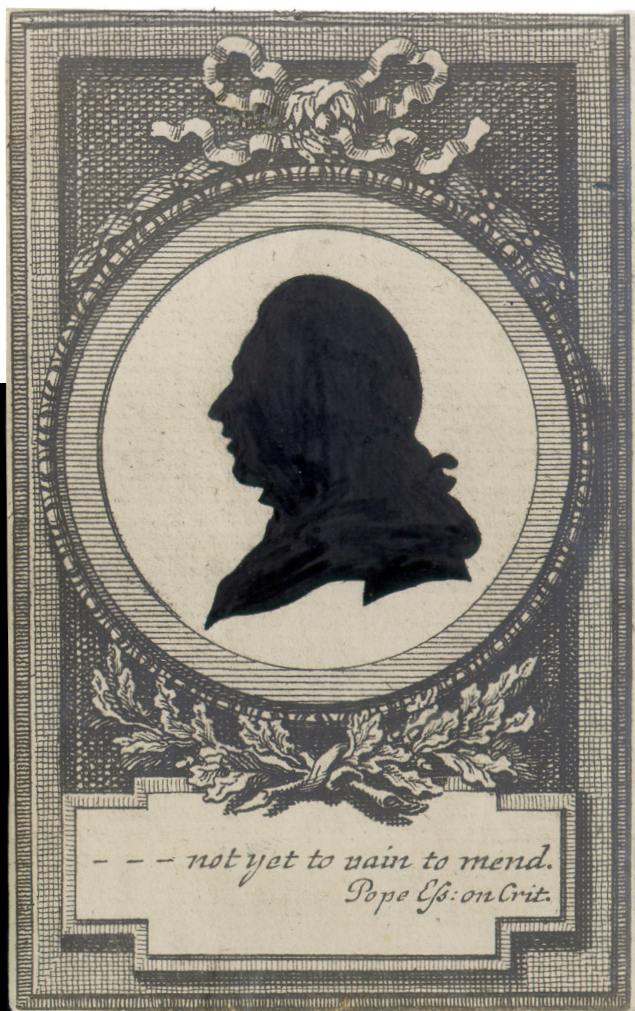
Prvo natančneje razdelano pobudo za javno knjižnico je 27. aprila 1784 podal predsednik Družbe za kmetijstvo in uporabne umetnosti na Kranjskem, grof Jurij Jakob Hohenwart. Oblastem na Dunaju je predlagal, da bi se obstoječe ljubljanske knjižnice združile v javno študijsko knjižnico. Dramatik, zgodovinar, šolnik in razsvetljenec Anton Tomaž Linhart pa je 24. maja 1784 izdelal obširen in natančen načrt za vzpostavitev javne študijske knjižnice v Ljubljani ter se zavzel za njeno namestitev v prostore opuščenega frančiškanskega samostana. V številnih pismih je v duhu razsvetljenstva zagovarjal javno dostopnost do knjig.

»[...] Ko že govorimo o knjižnicah, vam moram k temu tudi nekaj povedati. Zasnoval sem predlog za ustanovitev javne knjižnice v glavnem mestu naše domovine; v nekaj dneh ga pošljemo v imenu kresijskega urada guberniju. [...]« Linhart v pismu Martinu Kuraltu, Ljubljana, 26. maja 1784.

Johann Veit Kauperz:

Anton Tomaž Linhart.

Linhartova upodobitev je bila objavljena v njegovi zbirki *Blumen aus Krain* (Cvetje s Kranjskega, 1781).

37734

Nachricht

Für das lesende Publikum!

Nachdem die hiesige, mit einem ansehnlichen Bücher-Vor-
rathe aus allen Fächern versehene K. K. Lycealbibliothek ih-
rer Äussern, und innern Einrichtung nach auf Kosten des höch-
sten Merariums vollkommen zu Stande gebracht worden ist,

So wird hiemit nicht nur allein dem Lehrstande, und
der studierenden Jugend an dem hiesigen K. K. Lyceum, und
Gymnasium, sondern auch dem gesammten leseliebenden Pub-
likum bekannt gemacht, daß vom 15ten dieses laufenden Mo-
nats angefangen, die Bibliothek zum öffentlichen Gebrauche
unter der Aufsicht des Studienkonfesses eröffnet werden, und
während den zehn Monaten des Schuljahrs täglich von 10.
bis 12 Uhr Vormittag, wöchentlich also durch 14 Stunden,
jeder Klasse von Leseliebhabern offen stehen werde.

Sollte in der Folge zum Vortheile der Leser die Fahr-
zeit oder eine andere Rücksicht eine Abänderung der Lesestun-
den erheischen, so wird solches jedesmal von Seite des Stu-
dienkonfesses vorläufig bekannt gemacht werden.

Laibach den 1ten Hornung 1794.

»[...]Knjižnica za Ljubljano
je odobrena.« Linhart v
pismu Martinu Kuraltu,
Ljubljana, 9. avgusta 1791.

Nachricht für das lesende Publikum!

1. februar 1794.

Obvestilo Beročemu občinstvu! je
ljublanski javnosti sporočilo, da se

15. februarja 1794 odpira licejska
knjižnica »za javno uporabo pod nad-
zorom študijskega konsesa in bo v
času desetih mesecev šolskega leta
dnevno od 10. do 12. ure dopoldne,
tedensko torej 14 ur, dostopna vsem
ljubiteljem branja vseh stanov.«

(Konrad Stefan, Zgodovina C. kr.

Študijske knjižnice v Ljubljani, 2009.)

Leta 1794 je licejska knjižnica postala dostopna javnosti. Ta korak pomeni velik prelom v primerjavi s časi, ko so bile knjižnice namenjene le redkim izbrancem. Naznanja začetek nove dobe, ko je v ospredju načelo javnosti in splošne dostopnosti znanja.

NASTAJANJE ZBIRKE

Med reformami, ki sta jih izpeljala Marija Terezija in Jožef II., so bile tudi cerkvene. Cesar Jožef II. je razpustil samostane, ki se glede na tedanje razsvetljenske paradigme niso ukvarjali z družbeno koristnimi deli. Rokopise in tiskane knjige razpuščenih samostanov so dodelili javnim univerzitetnim in licejskim knjižnicam določene dežele, z izjemo tistih del, ki si jih je izbrala dvorna knjižnica.

Ljubljanska licejska knjižnica je knjižnice razpuščenih samostanov prevzemala v obdobju 1782–1790. To so bile knjižnice kartuzije Bistra, samostana ljubljanskih avguštincev, kostanjeviških cistercijanov, samostana devinskih servitov, ljubljanskih bosonogih avguštincev (diskalceatov) in stiških cistercijanov. Leta 1787 je prevzela knjižnico Družbe za kmetijstvo in uporabne umetnosti na Kranjskem, leta 1798 pa še del knjižnice protestantskih deželnih stanov iz 16. stoletja iz zbirke ljubljanskih škofov v Gornjem Gradu. Že od začetka so v knjižnico prihajale tudi zasebne zbirke posameznikov.

Prvi bibliotekar Franc Ksaver Wilde je leta 1803 izdelal tudi prvi katalog knjižnice *Bibliothecae Caes. Reg. Lycei Labacensis in Ducatu Carnioliae Catalogus ...*, ki vključuje 9.282 del v 13.239 zvezkih.

»Svetnik deželnega glavarstva Mihael Amadej Janez Raigersfeld (1744–1783) je knjižnici podaril družinsko zbirko knjig. Poseben seznam darov ni ohranjen, Wildejev popis iz leta 1788 pa to donacijo – glede na do zdaj identificirane knjige, ki so bile nekoč v lasti rodbine Rakovec, ni mogla biti prav obsežna – najverjetneje navaja kar v okviru seznama 962 knjig, obsegajočega 637 naslovov iz knjižnice pogorelega jezuitskega kolegija, ter drugih knjig, ki so jih istega leta postopoma vračali študenti in profesorji.« Sonja Svoljšak, Urša Kocjan. Knjiga kot dar, 2017.

[illegible]

Verzeichniss der schätzbaren litärerischen Werke, die der Hoch und Wohlgeborne freyherr Sigismund von Zois der diesortigen Lyceal-Bibliothek in den Jahren 1808 und 1815 als ein Geschenk verehret hat (Ms 1950).

Seznam del, ki jih je Žiga Zois v letih 1808 in 1815 podaril licejski knjižnici. Vsebuje 76 naslovov v 458 zvezkih s področja zgodovine, klasične književnosti, naravoslovja in jezikoslovja.

246 247

Erst ult herpandh

Was gopud ye od smerti smul / od nega
 hante matre nini manu pe se ve se
 liti omam chagatse tosta liti heron
 1^a dona po septu papise

Quasi modo geniti

2^a dona

miserordia dm

3^a dona

jubilata deo dno

4^a dona

Exultate

5^a dona

Wom conditatis / Aspensio fia quita

Spus dm rpleant / Quatuor tpm

Gaudiuit iudicia infra aspensiom

Spus dm rpleant / Quatuor tpm

Aspessu tme / Corpor tpi quita fia

Glosa

Wom me fuisse hore i pma me di age fia cma

Calice i pma dno pma me ut id qd

po a a e ipe t m po und rubra

dno id calice fa ac et ho id calice qd

me bibent i passio mea suscepit re qd

in lito non q suscepit

Quam asla pter / Gloria vnde pulc

poter pomison // hore qd // pma me pma me

aut qmala // let zaton

Zahl der Bände		Zahl der Bände
	Verzeichniss der schätzbaren litärerischen Wer- ke, die der Hoch und Wohlgeborne Freyherr Sigismund von Zois der dies- ortigen Lyceal-Bibliothek in den Jah- ren 1808 und 1815 als ein Geschenk verehret hat.	
1.	Galland J. L. Allgemeyne Historische Bibliothek, Halle, 1767 in 8vo. Supplementum 1 Catalogi Bibliothecae C. R. Lycei Librarij Pars II. Sectio I. Numerus 19	8.
2.	Galland J. L. Historisches Journal, Göttingen 1770. s. T. II. N. 20	8.
3.	Gottfried Wilhelm von Leibniz, Wolfenbüttel, Göttingen. Solway.	16.

Aurelius Augustinus: *De civitate Dei*. 1347 (Ms 2).

Kodeks je v zbirko knjižnice prišel leta 1782 iz samostana v Bistri in velja za enega najlepših in najbolj bogato iluminiranih srednjeveških rokopisov na Slovenskem.

Prvo podobo licejske knjižnične zbirke so sestavljale samostanske, nadškofijska in nekatere zasebne zbirke, pozneje pa se je zbirka dopolnjevala z darovi in nakupi ter obveznim izvodom in zameno.

DOMOVANJA IN POIMENOVANJA

Sprva so knjige zbirali v zgradbi mestne redute poleg cerkve Sv. Jakoba, kjer so bile gimnazija in višje šole.

NEKDANJI FRANČIŠKANSKI SAMOSTAN NA VODNIKOVEM TRGU

V drugo nadstropje liceja se je knjižnica selila leta 1791 in bila za obiskovalce odprta leta 1794. Tudi po preimenovanju v **cesarsko-kraljevo deželno Študijsko knjižnico** leta 1850 je ostala v prostorih liceja vse do ljubljanskega potresa leta 1895.

»Vse oblasti so bile naposled zadovoljne s tem predlogom. Potrebno je bilo samostan prirediti za šolsko poslopje. Z delom so pričeli 28. januarja 1788 in vse poprave dovršili v septembru 1790. Stroški so znašali 33.169,40 gold. Inženir Josip Schemerl je delo nadziral. L. 1789. so podrli tudi mestna 'kloštrska' vrata. Prostor je postal svetel in zdrav.« Viktor Steska. Licejsko poslopje v Ljubljani, 1903.

RAZSELJENA PO POTRESU

Po potresu leta 1895 so del knjižnične zbirke preselili v muzej, drugi del pa leta 1901 v prostore II. državne gimnazije na Beethovnovi 6 v Ljubljani.

»Mislili smo, da se bo dvignilo na tem prostoru poslopje II. c.-kr. gimnazije, a vse kaže, da bo tu zrastle tržnica. Čudno: kjer je prej žuborel vir modrosti, tu se bodo poslej prodajale zeljnate glave! Vodnik pa si bo mislil, kažoč hrbet onemu mestu, 'kjer delal je za narod svoj': Sic transit gloria mundi!« Viktor Steska. Licejsko poslopje v Ljubljani, 1903.

NA POLJANSKI CESTI

Knjižnična zbirka se je spet združila leta 1907, ko se je preselila v pritlične prostore severnega trakta novega poslopja II. državne gimnazije na Poljanah. Leta 1919 se je preimenovala v **Državno študijsko knjižnico**, leta 1921 je postala **Državna biblioteka**, leta 1938 pa je pridobila naziv **Univerzitetna knjižnica v Ljubljani**.

Knjižnica v posloppu II. državne gimnazije na Poljanah.

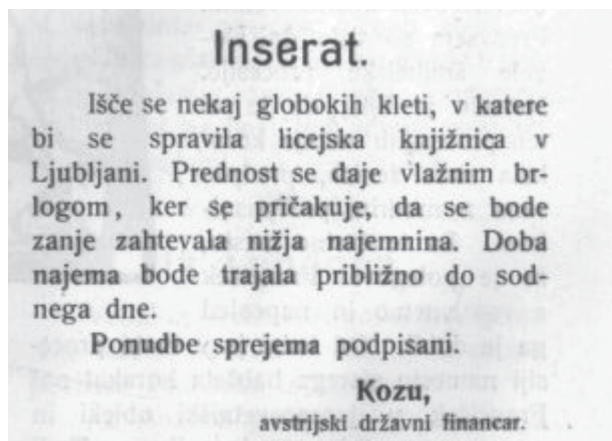
»V levem pritličju in stolpu severnega trakta gimnazije na Poljanah v Ljubljani se stiska in skriva najstarejša in največja slovenska javna knjižnica.« Joža Glonar.

Državna licejska knjižnica v Ljubljani, 1927.

Satira na prostorske razmere v knjižnici. *Osa*, 23.

december 1905, letn. 1, št. 7, str. 27.

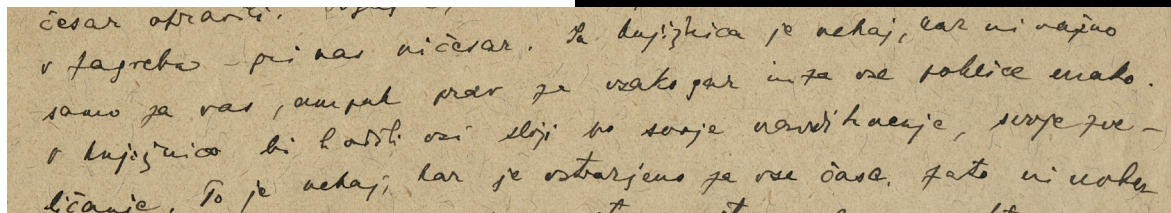

PLEČNIKOVA KNJIŽNICA

Po večletnih prizadevanjih za gradnjo univerzitetne knjižnice se je knjižnica v monumentalno stavbo po načrtih arhitekta Jožeta Plečnika vselila tik pred drugo svetovno vojno leta 1941. Oktobra 1945 je z uredbo o ustanovitvi postala **Narodna in univerzitetna knjižnica**.

Kljub novi stavbi so kmalu začeli iskati dodatna skladišča (Vič, Trubarjeva, Kotnikova, samostan Mekinje), po nekaj desetletjih je sledila tudi preureditev in prenova knjižnice na Turjaški ulici (1995–2000). Leta 2000 je knjižnica vsa dislocirana skladišča in nekatere dejavnosti združila na Leskoškovi cesti v Ljubljani.

Jeseni leta 1933 je v sklopu prizadevanj za gradnjo in status knjižnice nastala Akademska akcija za univerzitetno knjižnico. Ohranjeni so zapisi pogovorov, med njimi tudi z arhitektom Plečnikom, ki je spregovoril o gradnji kot dolžnosti države in pristavil: »Knjižnica je nekaj, kar ni važno samo za nas, ampak prav za vsakogar in za vse poklice enako. V knjižnico bi hodili vsi sloji po svoje navdihovanje, svoje zveličanje. To je nekaj, kar je ustvarjeno za vse čase.« (5. december 1933, Ms 1172).

česar opravi. ... knjižnica je nekaj, kar ni važno
v fagredo - pri nas ničesar. ... knjižnica je nekaj, kar ni važno
samo za nas, ampak prav za vsakogar in za vse poklice enako.
V knjižnico bi hodili vsi sloji po svoje navdihovanje, svoje zveličanje.
To je nekaj, kar je ustvarjeno za vse čase. Zato ni nobene
licenice. To je nekaj, kar je ustvarjeno za vse čase. Zato ni nobene
licenice.

Narodna in univerzitetna knjižnica danes.

Knjižnična palača NUK na Turjaški ulici v Ljubljani je ena največjih mojstevin arhitekta Jožeta Plečnika (1872–1957), temeljni kamen Plečnikove Ljubljane in eden najpomembnejših arhitekturnih dosežkov minulega stoletja. Od leta 2021 je med izbranimi deli Jožeta Plečnika v Ljubljani, ki so vpisana na Unescov seznam svetovne dediščine.

»Ker je to verjetno zadnja priložnost, da zgradimo NUK 2, je treba ponovno jasno in glasno povedati: NUK 2 potrebujemo, ker je naša naloga, da bogastvo kulturne dediščine, zapisano znanje, izkušnje in domišljijo prenašamo na sedanje in prihodnje rodove.« Viljem Leban, ravnatelj.

NUK II. Arhitekturna zasnova: Bevk Perovič arhitekti, 2021.

Nova stavba NUK 2 je v načrtu že desetletja. V marsičem kot odgovor na zahteve, ki jih postavlja pojem sodobne univerzitetne knjižnice. Zasnovana je z vso ustrezno opremo in prostori, kjer bo v prostem pristopu na voljo 300.000 knjig ter 1.400 študijskih čitalniških mest, prostori za individualni in skupinski študij, računalniške učilnice, ustvarjalnice, dvorane za predstavitve in strokovna srečanja. NUK 2 je zasnovan kot prostor interdisciplinarnega sodelovanja, srečevanja skupnosti in stičišče živahnega univerzitetnega dogajanja, ki bo z nočno čitalnico na voljo 24 ur na dan. Konec leta 2022 je bilo pridobljeno gradbeno dovoljenje.

Univerzitetna biblioteka v Ljubljani, predhodnica današnjega NUK, je še pred koncem druge svetovne vojne doživela veliko nesrečo. Malo več kot dve leti po dokončanju stavbe je v soboto, 29. januarja 1944, dopoldne nanjo zgrmelo poštno letalo na poti iz Trsta. *»Povedati moram, da je na dan nesreče plavalo po zraku večje število ožganih listov knjig iz čitalnice, celo do Zmajskega mosta so jih prinesle sape,«* je ob 50. obletnici nesreče zapisal Miloš Rybář, ki je kot otrok stanoval v bližini NUK, pozneje pa bil v knjižnici zaposlen kot bibliotekar.

KNJIŽNIČARJI

Zgodbo knjižnice so oblikovali številni knjižničarke in knjižničarji, ki so jo vodili in v njej delovali. Tu je 24 ravnateljev, upravnikov, bibliotekarjev, kustosov, vodij, začasnih ali rednih, ki so usmerjali delovanje knjižnice in se spoprijemali s strokovnimi, prostorskimi, političnimi ter finančnimi izzivi. In cela vrsta njihovih sodelavcev, skriptorjev, knjižničnih slug, pomočnikov in kolegov.

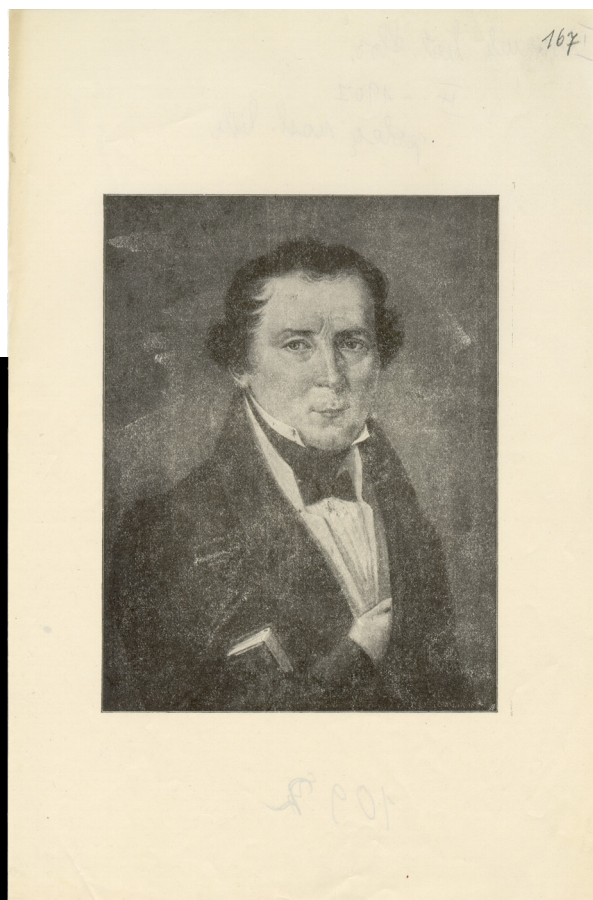
Omeniti velja prvega, Franca Ksaverja Wildeja, ki je kot profesor na liceju tudi vodil licejsko knjižnico v njenih začetkih. Prav tako omenimo nominalnega bibliotekarja Charlesa Nodierja v času Ilirskih provinc, ko je knjižnico dejansko upravljal Matija Kalister, prvi bibliotekar licejske knjižnice slovenskega rodu. Matija Čop je bil eden izmed najbolj izobraženih Slovencev tistega časa, ki je pripravil in začel reformo ureditve knjižnice. V tem času je bil skriptor čbeličar Miha Kastelic, ki je pozneje tudi sam prevzel vodenje knjižnice. Ne moremo mimo literata Frana Levstika, ki je svoje delo v knjižnici začel leta 1872.

Matevž Langus: Matija Čop (1979–1835).

Slikovna zbirka NUK hrani več reprodukcij Langusovega portreta

Matije Čopa, original hrani Narodna galerija.

Po prvi svetovni vojni je v knjižnico prišla prva slovenska bibliotekarka Melitta Pivec Stele, ob njej Joža Glonar in Avgust Pirjevec, avtor prvega slovenskega bibliotekarskega priročnika. Bibliograf Janko Šlebinger je vodil delo knjižnice, ko je postala Univerzitetna biblioteka in se je vselila v Plečnikovo palačo. Mirko Rupel je knjižnico krmaril, ko je že postala NUK, njegovo delo pa so uspešno nadaljevali njegovi nasledniki in naslednici: Jaro Dolar, Branko Berčič, Tomo Martelanc, Mirko Popovič, Ivan Kanič, Lenart Šetinc, Mateja Komel Snoj in Martina Rozman Salobir – vse do danes, ko jo vodi Viljem Leban.

Na začetku je bil en sam, danes nas je več kot 130. Prostori se spreminjajo, zbirka se povečuje, finančni in strokovni izzivi ostajajo. Odločilna moč vodenja in uspešnega dela, ki je razvoj knjižnice pripeljala do današnjih dni, so nedvomno tako pretekli kot sedanji sodelavke in sodelavci, na čelu z ravnateljicami in ravnatelji.

Univerzitetna biblioteka 1944: uslužbenci na strehi avle. (Vir fotografije: Digitalna knjižnica Slovenije)

Skupinska fotografija zaposlenih v Univerzitetni biblioteki leta 1944. Na sliki so med drugimi tudi Joža Glonar (prvi v drugi vrsti), Melitta Pivec Stele (četrti v drugi vrsti), desno od nje sta Janko Šlebinger in Štefka Bulovec. Šlebinger je novembra tega leta vodenje knjižnice za osem mesecev prepustil štiričlanskemu direktoriju, da bi dokončal bibliografijo po naročilu akademije. Na mesto upravnika se je vrnil konec julija leta 1945.

»Še preden se je pri nas opredelil pojem narodne suverenosti, so ga ti naši knjižničarji utemeljili.« Jaro Dolar. Teh naših 200 let, 1974.

»Za vselej bomo hranili arhivsko gradivo in kataložne listke iz njegove dobe, za najboljše dosežke v naši stroki pa podeljevali častne diplome, ki nosijo njegovo ime in podobo [o Matiji Čopu, op. ur.].« Mihael Glavan. Z duha in kulture, 1997.

»Oborožen z ostrim kritičnim duhom in obsežnim poznavanjem književnih del, zlasti s področja zgodovine, klasične filologije in arheologije, lingvistike in moderne svetovne literature, se je Muys z dušo in telesom posvetil izpopolnjevanju ustanove, ki mu je bila zaupana [o Gottfriedu Muysu, op. ur.].« Konrad Stefan. Zgodovina C.-kr. Študijske knjižnice v Ljubljani, 2009.

»Trd, osoren je bil napram nam v knjižnici, in kot živi v našem spominu. Ko smo ob tistih sredah in sobotah dobili vsak svojo knjigo (Glasnik, Besednik, Vrtec, Zoro, Vedež ...), smo sedeli kakor pribiti. Pri najstrožjem profesorju ne bi moglo biti bolj mirno. Niti oči si nisem upal povzdigniti od knjige h kakemu tovarišu, v strahu, da bo Levstik to takoj opazil, prišel, knjigo vzel, fanta pa spodil.« Jože Debevec. Ob stoletnici rojstva Frana Levstika, 1931/1932.

»Toda Pintar je bil kakor rojen za knjižničarja. Ako si stopil v tihi čitalniški prostor ali k njemu v urad, te je pozdravil vzorni red tudi v najmanjših stvareh; njegove postrežljivosti je bil deležen vsak, ki je iskal pri njem nasveta pomoči. O tem vedo hvaležno pripovedovati vsi, ki so prišli k bogatemu viru po gradivo za svoje študije. Ako niso zadostovale uradne ure, žrtvoval jim je svoj prosti čas.« Janko Šlebinger. Luka Pintar, 1916.

»Ima ogromen pregled po vsem, kar se pri nas tiska; megleno se spominjaš neke razprave, ki si jo bral – ne veš, kje – pred več leti; nu, vprašaj gospoda ravnatelja – povedal ti bo naslov, letnik in morda celo številko časopisa, v katerem je izšla [o Janku Šlebingerju, op. ur.].« Obisk v največji slovenski knjižnici, 1928.

»Premiki, ki jih je povzročil na področju bibliotekarstva, so bili tako daljnosežni, da jih lahko primerjamo le z reformami, ki jih je dobro stoletje pred njim v Licejsko knjižnico vpeljal Matija Čop.« Eva Kodrič Dačić. Dr. Mirko Rupel, 2014.

»Ko bi se v zrelih letih raje lahko v večji meri posvetil obiskovanjem evropske in svetovne kulturne dediščine ter uživanju ob domačem kulturnem in znanstvenem dogajanju, je raje neprestano prihajal v NUK, med knjige in knjižničarje, še zmeraj poglobljal svoje znanje in ga širokosrčno in brez predsodkov delil mlajšim ter opravil še veliko dela za naše razstave, publikacije in obiskovalce knjižnice.« Mihael Glavan. Jaro Dolar (1911–1999), 1999.

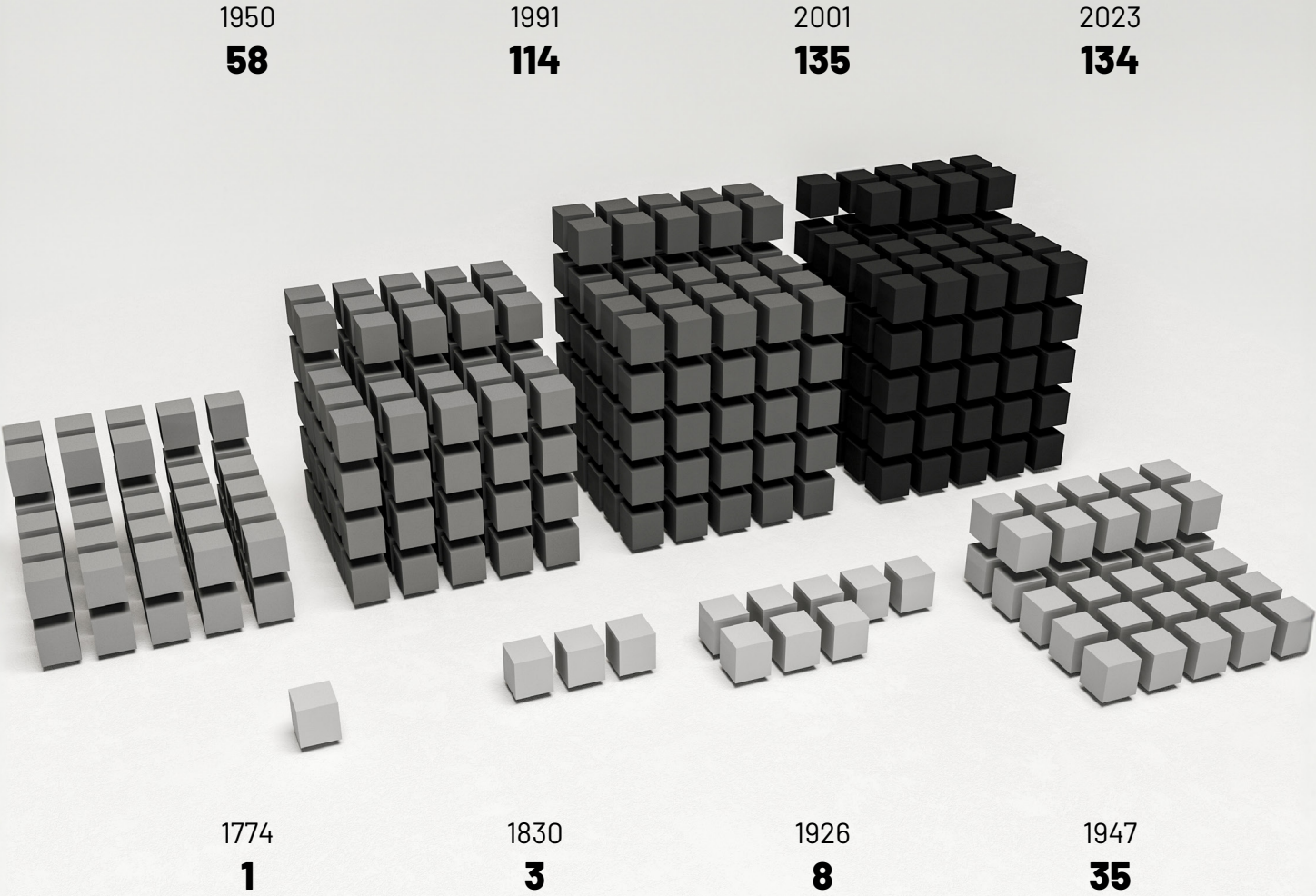
Štirje ravnatelji.

Fotograf Milan Štupar je v objektiv ujel Mirka Popoviča, Toma Martelanca, Jara Dolarja in Branka Berčiča. Štirje ravnatelji so NUK vodili v letih od 1964 do 1992.

»Berčič je torej pričel svoje literarnozgodovinsko delo s Tavčarjem, a njegovo poglavitno delo pripada preučevanju slovenskih knjig iz 16. stoletja. K temu ga je pripeljal njegov bibliotekarski poklic, v katerega je vstopil še čisto mlad, takoj po diplomi, in v katerem je napredoval do najvišjih možnih stopenj in mu ostal zvest do konca.«
Mihael Glavan. Branko Berčič, 2013.

»Prav dejstvo, da je bil Tomo Martelanc vključen v samo jedro mednarodnega znanstvenega sodelovanja, je prispevalo, da je že davnega 1981. leta pripravil in vodil vsedrjavno posvetovanje o avtomatizaciji v knjižničarstvu, kar je bil začetek, ki je konec osemdesetih let uvrstil Slovenijo, z uvedbo računalniško podprtega kooperativnega bibliografskega sistema, med knjižničarsko informacijsko razvite države.« Lenart Šetinc. V spomin Tomu Martelancu, 2000.

ZAPOSLENI OD LETA 1774 DO DANES

NUK DANES

Delovanje NUK kot nacionalne, univerzitetne in osrednje državne knjižnice umerja preplet mnogih različnih nalog. Za učinkovito izpolnjevanje poslanstva je organiziran v sedem oddelkov, pet služb in en center.

Oddelek za pridobivanje gradiva, Oddelek knjižničnih zbirk, Oddelek za zaščito in restavriranje, Oddelek za digitalne vsebine, Oddelek za informacije in izposajo gradiva, Oddelek za raziskave in Oddelek za izobraževanje, razvoj in svetovanje ter Nacionalni bibliografski center se ukvarjajo s strokovnim delom knjižnice.

V NUK delujejo tudi službe, ki med drugim skrbijo za nemoteno finančno in administrativno poslovanje, vzdrževanje prostorov, informacijsko in komunikacijsko opremo, organizacijo dela, razstave in druge dogodke, odnose z javnostmi, spletne strani in razvoj programskih orodij. To so: Služba za finance in računovodstvo, Služba za pravne, kadrovske in administrativne zadeve, Služba za prireditve in odnose z javnostmi, Služba za informacijsko podporo ter Služba za tehnično vzdrževanje in investicije.

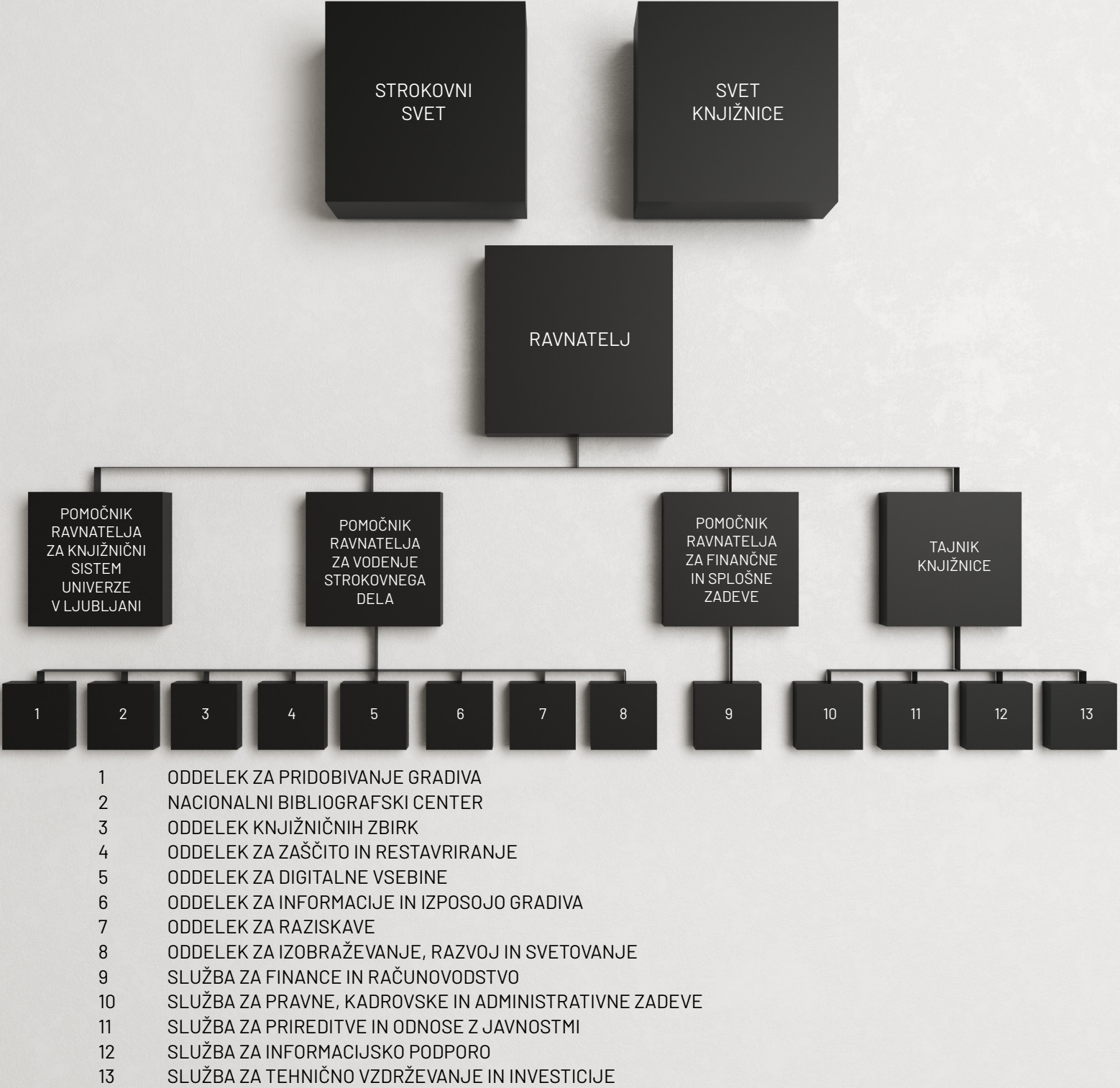
NUK vodijo ravnatelj, pomočnik ravnatelja za vodenje strokovnega dela, pomočnik ravnatelja za finančne in splošne zadeve, pomočnik ravnatelja za knjižnični sistem Univerze v Ljubljani ter tajnik knjižnice. Svet in strokovni svet NUK pa bdita nad delovanjem oziroma strokovnim delom knjižnice.

»Načrtujem, usmerjam in usklajujem delovne procese splošnih služb z namenom vzpostaviti urejene, skladne in učinkovite storitve, usmerjene k podpiranju naše osnovne dejavnosti in ciljev knjižnice. Moja ambicija ni zgolj zagotavljati pravilnosti postopkov, enako pomembno mi je prispevati k rešitvam za širšo dostopnost znanja, izobraževanja in raziskovanja.« Katarina Kač, tajnik NUK.

»Izvajanje temeljnega poslanstva knjižnice, opravljanje funkcije univerzitetne knjižnice in skrb za varstvo kulturne dediščine temelji na črpanju finančnih sredstev, katerih obseg ustrezno načrtujemo in prilagodimo letnemu programu dela knjižnice. Porabo finančnih sredstev medletno skrbno spremljamo in skrbimo za racionalnost. Rezultat poslovanja knjižnice se odraža v letnem finančnem poročilu, računovodskih izkazih in drugih poročilih, ki jih izdelamo v zakonsko določenih rokih ter jih predstavimo ustreznim organom knjižnice in ustanovitelju.« Jasmina Volarič, pomočnica ravnatelja za finančne in splošne zadeve.

»Poslanstvo Službe za pravne, kadrovske in administrativne zadeve je zagotoviti učinkovito upravljanje človeških virov ter zagotavljanje učinkovitosti administrativnih procesov. To vključuje skrb za pridobivanje, razvoj in ohranjanje kvalificiranega in motiviranega kadra ter zagotavljanje skladnosti z zakonodajo in notranjimi predpisi. Naše delovanje temelji na podpori organizacijskih ciljev z ustvarjanjem produktivnega in prijetnega delovnega okolja, ki spodbuja rast in razvoj zaposlenih.« Lili Hubej, Služba za pravne, kadrovske in administrativne zadeve.

ORGANIGRAM NARODNE IN UNIVERZITETNE KNJIŽNICE

BOGASTVO ZBIRKE

Dnevno se v knjižnico steka zapisana ali drugače zabeležena ustvarjalnost slovenskega naroda. Največ gradiva NUK pridobi z obveznim izvodom. Ker pa je NUK tudi univerzitetna knjižnica Univerze v Ljubljani, podpira njene študijske in raziskovalne procese z zagotavljanjem knjižničnega gradiva, ki ga študenti, visokošolski učitelji, raziskovalci in sodelavci potrebujejo pri svojem delu. V ta namen NUK knjižnično gradivo kupuje in izmenjuje z drugimi knjižnicami in ustanovami. Pomemben del vsakoletnega prirasta gradiva so tudi darovi, ki jih knjižnica prejme od posameznikov ali ustanov z vsega sveta.

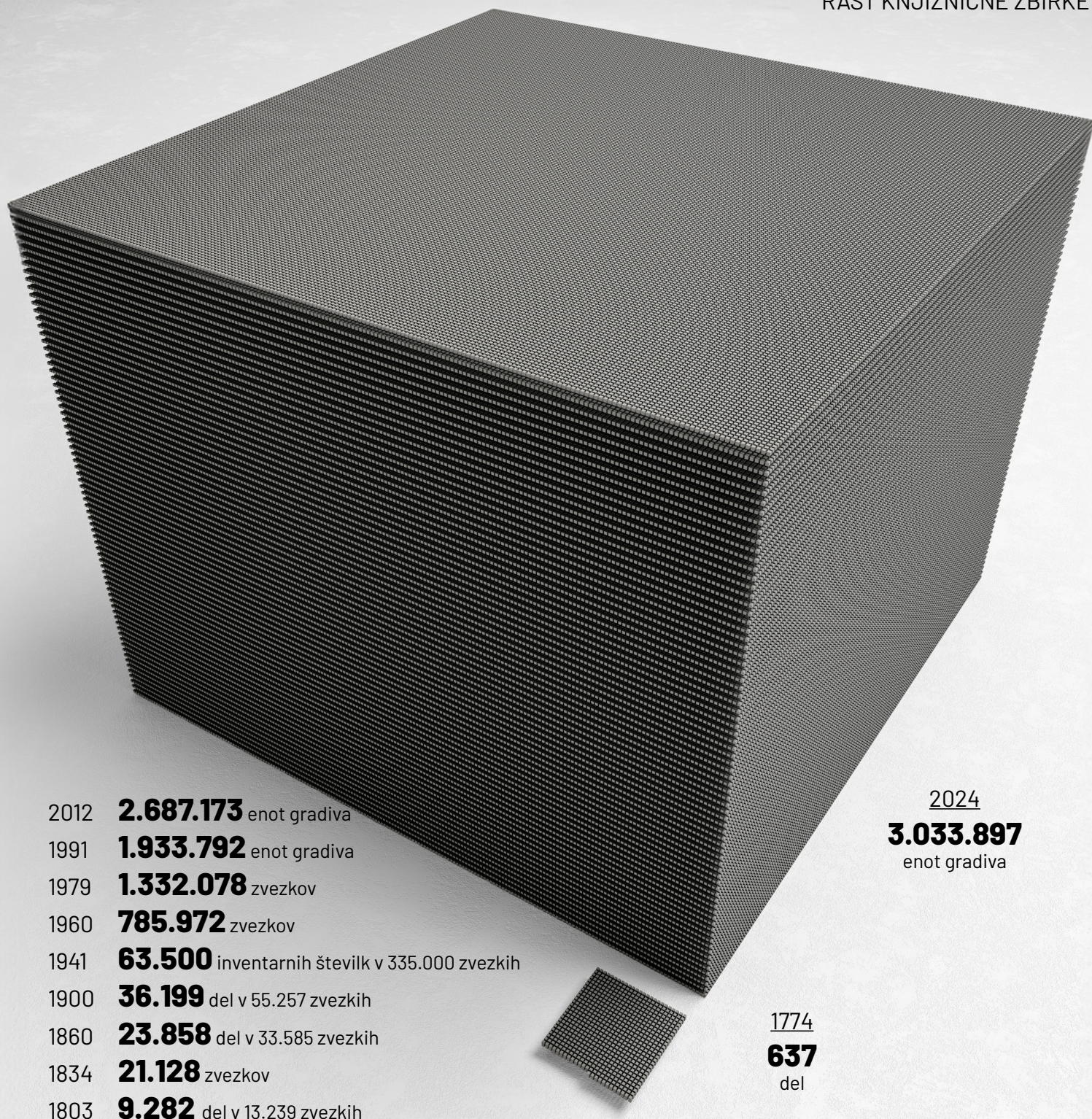
Zbirka NUK je ob koncu leta 2023 obsegala 3.033.897 enot gradiva. To pomeni okoli 35.000 tekočih metrov polic, napolnjenih z gradivom.

Skladišče na Leskoškovi cesti.
Največji del 6.500 m² uporabne površine prostorov na Leskoškovi cesti v Ljubljani, ki jih NUK uporablja od leta 2000, zasedajo police, polne knjig in drugega knjižničnega gradiva.

Od stropa do tal.

Melitta Pivec Stele je leta 1952 zapisala, da se knjižnica »zopet približuje stanju pred selitvijo v novo poslopje – namreč stiski za prostor.« (Obnova čitalnice Narodne in univerzitetne knjižnice, 1952–1953.) NUK je v letu 1950 hranil skoraj 500.000 enot gradiva.

2012	2.687.173	enot gradiva
1991	1.933.792	enot gradiva
1979	1.332.078	zvezkov
1960	785.972	zvezkov
1941	63.500	inventarnih števil v 335.000 zvezkih
1900	36.199	del v 55.257 zvezkih
1860	23.858	del v 33.585 zvezkih
1834	21.128	zvezkov
1803	9.282	del v 13.239 zvezkih

2024
3.033.897
enot gradiva

1774
637
del

OBVEZNI IZVOD

UREDBA

2. aprila 1807 je licejska knjižnica, predhodnica današnjega NUK, dobila pravico do prejemanja obveznih izvodov tiskov s področja takratne dežele Kranjske. Je edina knjižnica na Slovenskem, ki prejema obvezni izvod že več kot 200 let.

2. aprila 1807 je bil v Avstrijskem cesarstvu sprejet prvi odlok, s katerim je bil tudi v vseh slovenskih deželah uveden obvezni izvod. Licejska knjižnica v Ljubljani je tako začela prejemati brezplačen izvod vsakega tiska s področja dežele Kranjske: »Ker je skoraj v vseh državah vpeljano, da morajo knjigotržci in tiskarji novih del, ki so jih izdali ali natsnili, eno, včasih tudi več izvodov brezplačno oddati za uporabo javnih knjižnic, in za druge namene, je breme, ki je s tem naloženo založnikom, čisto neznatno, ni pa nepomembna korist, ki iz tega izhaja za javne knjižnice. Tako mora deželni urad, v kolikor morda tega še ni, vpeljati, da se od vsakega tamkaj natisnjenega dela en izvod brezplačno odda univerzitetni ali licejski knjižnici.«

Prevod Valerija Žagar, pregled Stanislav Bahor, 2007.

166

den die k. k. Kreisämter, und Ortsobrigkeiten gehörig zu wachen.

N. 7402.

Hofkammerdekret an sämtliche Landesstellen vom 2. April, kundgemacht vom dem mährisch-schlesischen Landesgubernium den 8. Mai 1807.

Buchhändler und Buchdrucker haben von jedem in Druck erscheinenden Werke ein Exemplar an die Landesbibliothek unentgeltlich abzugeben.

Da beinahe in allen Staaten eingeführt ist, daß Buchhändler und Buchdrucker von neuen Werken, welche von ihnen aufgelegt werden, Ein, manchmal auch mehrere Exemplarien zum Gebrauche der öffentlichen Bibliotheken, und zu andern Absichten unentgeltlich abgeben müssen, die Last, welche dadurch den Verlegern aufgebürdet wird, ganz unbedeutend, der hieraus für die öffentlichen Bibliotheken erwachende Vortheil aber nicht unwichtig ist; so hat die Landesstelle, in so weit es nicht etwa schon besteht, die Einleitung zu treffen, daß von jedem vorlandes im Drucke erscheinenden Werke an die Universitäts- oder Real-Bibliothek ein Exemplar unentgeltlich abgegeben werde.

N. 7403.

Hofdekret vom 2. April, kundgemacht vom böhmischen Landesgubernium den 20. April 1807.

Die Strafe gegen die

Nachträglich zur Zirkularverordnung vom 1. Nov.

[illegible]

Sagermii, f., *Arctostaphylos* *Planch.* *genf.* 12. *feb.* 1822. *Lieb.* 1822. 8.

Leppich, fr. B., Saffranblau eines Thunfisch u. Ranzfischgeruchens
Leibz. 1831. 8°.

Grundzüge der Logik, 2te Aufl. 1834. 8°

Bismarck, Hugo von, Minister v. auswärtigen Angelegenheiten.

Byron's submissiva inspection, überf. von J. E. Hoffmann. Lind. 1830. 82

Missa propria aliquor. festor. tum posteriorum, tum ev. quo maxime in Dia.

Lab. celebrari solent. Labarii 1832. fol.

Listi in Evangelji. V' Ljubljani 1833. 8°.

Višiti, Fr. Raslaganje S. Evangelja ošeh nedelj. iz Ljubljani 1830. 8°

—, Raslaganje terputojnja Jesusa hr. V. Spilby. 1831. 8°.

Shvach, G., Nauch. katalogizatsiya zhivotno i opyayizhnykh grebunika. V. 2. Ljuidg
1802. 8°.

(Tanner, K.), Pregled o vezhnosti, is nemškotiga preflavil S. Šteab. V Zagreb.
1833. 8°

Ziegler. J., *Notici postelno regije. V. Iblani 1831. 12°.*

_____, *Chastone subsize*. V. Spubl. (1832) 12°

_____, Dobar nauki, ali kratko podrobenje id. N. Ljublj. 1802. 12.

(Baraga Jr.), Obřizňování Jeŕusa' Xr. v pŕeŕo. reŕŕijnem' t'el'eu. V' Lubl.
1802. 88.

Dolinar, L. Refne v. Godove in prasnike zeliga leta. V. Ljub. 1833. 83.

Schmid, H., Sta. Dobonburgska grafirija (prof. J. Hofmayer). V. Spilb.
1831. 81.

Witlobo dal J. Burger. V. Ljublj. 1822. 8°

dobriga uhä - - - - - 80

2/12 ————— S^o

rozpi misionarjam id. is nemškiga spisal
1830. 8°.

130 na hmelite. V. Spilky. 1831. 8.

rije zerkovnik navad. V. Lubl. 1834. 8^e.

Widig. N. Lübbj. 1834. 80.

v gr. fajm. v. Babelni od kolere. S. l. d. a. 8°

препавл. Д. К. Ковникова. В. Губ. Б. 8.

So dal M. Kaffelitz, Buchweizen 2. 3. V. Hühn.

November 1834.

Matthias Zöpfl
Lyceumbibliothekar

OBVEZNI IZVOD V SEDANJEM ČASU

Obvezni izvod je zakonsko predpisan način zbiranja določenega števila publikacij istega naslova, ki so izdane, založene, izdelane, prirejene za uporabo ali distribuirane v Sloveniji in jih mora zavezanec na svoje stroške v določenem roku poslati Narodni in univerzitetni knjižnici oziroma ji omogočiti njihov prevzem.

Področje obveznega izvoda ureja zakon, sprejet leta 2006. Zavezanec – danes je to založnik, izdajatelj ali distributer – je v NUK dolžan poslati praviloma štiri obvezne izvode. Zakon določa tudi nekaj izjem: doktorske disertacije in dražje publikacije (prodajna vrednost nad 1.000 evrov) se zbirajo v dveh izvodih; elektronske publikacije, objavljene na spletu, v enem izvodu. Publikacije, financirane iz javnih sredstev, je treba poslati v 16 obveznih izvodih, drobn tisk (oglasna, promocijska in informativna gradiva ipd.) pa vedno le v štirih izvodih.

SLOVENIKA

Slovenika je temeljna nacionalna zbirka pisne kulturne dediščine. V NUK zbiramo vse, kar je povezano s Slovenci, Slovenijo in slovenskim jezikom ali izide v Republiki Sloveniji.

Zbirka slovenike je otipljiv dokaz slovenske kulturne ustvarjalnosti in nenadomestljiv vir za raziskave. Naloga in poslanstvo NUK je na enem mestu zbrati in hraniti vse dokaze slovenske ustvarjalnosti, ne glede na nosilec zapisa in kraj nastanka, ter jih ohranjati za prihodnje rodove.

»[...] tako mora deželni urad, v kolikor morda tega še ni, vpeljati, da se od vsakega tamkaj natisnjenega dela en izvod odda univerzitetni ali licejski knjižnici.«
Uredba, 1807.

»Zbiranje obveznih izvodov tiskov je bilo predpisano z različnimi uredbami, dekreti in zakoni, ki so bolj ali manj uspešno zagotavljali dotok obveznih izvodov najprej v avstrijskem cesarstvu, Ilirskih provincah, avstro-ogrskem cesarstvu, Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev, Kraljevini Jugoslaviji, Socialistični federativni republiki Jugoslaviji in Republiki Sloveniji.« Irena Sešek, Samo Kristan. 200 let obveznega izvoda na Slovenskem, 2007.

»Široko odpiramo vrata vsem našim partnerjem, ki posredujejo množico raznovrstnih publikacij za knjižnično zbirko NUK, ki vključuje sloveniko ter mednarodno znanstveno in strokovno literaturo. Spletamo vezi z avtorji, založniki in ustanovami, doma in po svetu.« Oddelek za pridobivanje gradiva.

Skladišče na Leskoškovi cesti.

Pomen zbirke slovenike se kaže tudi v skrbi za njeno trajno ohranjanje. V NUK v večini primerov ostaneta dva primerka obveznega izvoda tiska, od katerih je en izvod hranjen kot arhivski izvod.

VEČ KOT 200 LET OBVEZNEGA IZVODA

Avstrijsko cesarstvo (1804–1867)

2. april 1807: tiskar in knjigotržec mora poslati po en izvod vsakega natisnjenega dela (knjige) deželni univerzitetni ali licejski knjižnici.

Ilirske province (1809–1812)

14. oktober 1809: licejska knjižnica v Ljubljani dobiva obvezne izvode (po en izvod vsakega tiska) s področja celotnih Ilirskih provinc.

Avstrijsko cesarstvo (1804–1867) in avstro-ogrska monarhija (1867–1918)

1. oktober 1815: obvezni izvod zajema tako knjige kot periodiko.

17. december 1862: Zakon o tisku – pošiljati je treba po štiri oziroma pet obveznih izvodov.

Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev (1918–1929) in Kraljevina Jugoslavija (1929–1945)

16. december 1918: Naredba o obveznem izvodu – prva slovenska odredba. Zavezanec je tiskar. Pošiljati je treba sedem izvodov vsake tiskovine, namenjene za prodajo, ki se založi ali natisne na ozemlju države.

5. julij 1919: Uredba ministrskega sveta – zavezanec je tiskar. Oddati mora tri izvode »vsake natisnjene stvari« in štiri izvode periodičnih političnih publikacij.

1925: Zakon o tisku – zavezanec je tiskar. V petih izvodih mora pošiljati le periodične publikacije.

Med drugo svetovno vojno

1944: Odlok o obveznem pošiljanju vseh publikacij – obvezne izvide prejemata Odsek za informacije in propagando pri predsedstvu SNOS in Znanstveni inštitut pri Predsedstvu SNOS.

DFJ, SFRJ (1945–1991)

1945: Odlok o dolžnostnem dostavljanju tiskovin – zavezanec (tiskar) mora pošiljati 15 obveznih izvodov trem centralnim državnim knjižnicam, dva izvoda sta namenjena za zameno in dva izvoda vsaki centralni knjižnici drugih federalnih enot.

1972: Zakon o obveznem pošiljanju tiskov – zavezanec je tiskar. Praviloma mora pošiljati po 22 obveznih izvodov publikacij.

Republika Slovenija (1991–)

3. julij 2006: Zakon o obveznem izvodu publikacij – zavezanec je založnik, izdajatelj ali distributer, ki mora poslati po štiri oziroma 16 obveznih izvodov. Med publikacijami, ki spadajo med obvezni izvod, so tudi elektronske publikacije s spleta.

20. oktober 2009: Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o obveznem izvodu publikacij postavi mejo za zajemanje obveznega izvoda na naklado 50 izvodov in več. Večje plakate se odslej zbira zgolj v elektronski obliki.

ZAPUŠČINE

NUK poleg knjižničnega gradiva hrani obsežno zbirko osebnih zapuščin in arhivov (predvsem literarnih) ustvarjalk in ustvarjalcev od začetkov slovenskega umetnega slovstva do današnjih dni, ki so zaznamovali in še vedno pomembno zaznamujejo slovenski prostor.

Zapuščine, ostaline in arhivi so raznovrstnih formatov, starosti in količin, shranjeni na različnih nosilcih in namenjeni različnim iskalcem informacij. So pomembne priče umetniškega ali znanstvenega procesa ter ponujajo izvrstno priložnost za študij in raziskovanje posameznega avtorja, vsebine dela ali obdobja, v katerem je avtor deloval.

Na policah NUK najdemo tudi zapuščine drugih pomembnih osebnosti – literarnih zgodovinarjev, jezikoslovcev, slikarjev, kulturnih delavcev, prevajalcev, publicistov, zbirateljev – ter arhive posameznih institucij in uredništev nekaterih časopisov.

Zapuščina: kar ostane po smrti umetnika, zlasti neizdana, neobjavljena dela, pisma. SSKJ.

Ostalina: knjiž. zapuščina. SSKJ.

11. avgusta 1844 je na Dunaju umrl jezikoslovec, slavist in bibliotekar v Dvorni knjižnici Jernej Kopitar. Nekaj več kot tri mesece pozneje je dvorna študijska komisija licejski knjižnici odobrila 1.400 goldinarjev za odkup njegove osebne knjižnice. Tako je v našo zbirko prispelo več kot 30 kodexov, od katerih je 13 datiranih od 13. do 15. stoletja.

Kopitarjeva zbirka slovanskih kodeksov (NUK, Cod. Kop. 1-33) spada med največje zaklade Narodne in univerzitetne knjižnice.

Najstarejši rokopis zbirke, *Supraselski kodeks* (*Codex Suprasliensis*) iz 11. stoletja, je eden izmed najstarejših, v cirilici napisanih slovanskih jezikovnih spomenikov, ki je uvrščen na Unescov seznam Spomin sveta (Memory of the World). Zbirka je v celoti digitalizirana in dostopna na spletni povezavi <https://kopitarjevazbirka.nuk.uni-lj.si/>.

HRANIMO

BIBLIOTEKA UNIVERZE
v Ljubljani

K. k. Studienbibliothek Laibach

Police knjižnice se polnijo že 250 let. Dnevni dotok se meri v stotinah izvodov raznovrstnega gradiva, ki pride v NUK kot obvezni izvod, nakup, dar ali zamena z drugimi institucijami.

Največ gradiva knjižnica prejme na podlagi Zakona o obveznem izvodu publikacij. Zavezanci v NUK praviloma pošljejo 4 ali 16 izvodov vsake publikacije. Knjižnica shrani dva izvoda, druge pa posreduje Univerzitetni knjižnici Maribor oziroma drugim depozitarnim knjižnicam v Sloveniji (Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica, Knjižnica Ivana Potrča Ptuj, Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto, Mestna knjižnica Ljubljana, Mariborska knjižnica, Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem, Osrednja knjižnica Celje, Mestna knjižnica Kranj, Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota) ter obema osrednjima

knjižnicama Slovencev
v zamejstvu (Narodna
in študijska knjižnica v
Trstu in Slovenska študij-
ska knjižnica v Celovcu).

Izbor novosti, ki so v letu 2023

obogatilo zbirko NUK.

Pridobili smo jih z nakupom ali jih sprejeli v dar.

Gradivo, ki dobi mesto v NUK, v Oddelku za pridobivanje gradiva najprej skrbno pregledajo in ga glede na njegovo vrsto (monografija, kontinuirani vir, drobni tisk, kartografsko, slikovno, glasbeno gradivo, neknjižno gradivo na fizičnih nosilcih ...) usmerijo k sodelavcem, ki poskrbijo za obdelavo in postavitev na police.

»Knjižničar ima interes za knjižnična gradiva, knjige, revije in druge publikacije, CD-je, videokasete, bibliotekarstvo in katalogiziranje gradiv. Je sistematičen in pripravljen pomagati obiskovalcem v knjižnici. Ima dobre psihofizične zmogljivosti, je prilagodljiv in vztrajen.«
Poklic: knjižničar, 2024.

Nukomat.

Leta 2022 je bil ob vhodu v prostore NUK na Leskoškovi cesti nameščen Nukomat, ki je namenjen oddaji obveznega izvoda.

Razvrščanje obveznega izvoda v Oddelku za pridobivanje gradiva, ekspeditu.

NUK hrani dva primerka obveznega izvoda, ostale pa posreduje Univerzitetni knjižnici Maribor oziroma drugim depozitarnim knjižnicam v Sloveniji ter obema osrednjima knjižnicama Slovencev v zamejstvu.

BIBLIOGRAFSKA OBDELAVA

Temeljno poslanstvo knjižnice je zbiranje, hramba in posredovanje knjižničnega gradiva, predvsem pa njegova obdelava. S tem izrazom poimenujemo vse postopke evidentiranja, katalogiziranja, opremljanja in postavitve knjižničnega gradiva po knjižničarskih načelih.

Za iskanje gradiva in informacij NUK izdeluje različne podatkovne zbirke in druge informacijske vire, seveda pa tudi knjižnične kataloge. Če smo od Matije Čopa naprej pa do nedavnega največ izdelovali in uporabljali listkovne kataloge, danes vsa obdelava gradiva poteka v elektronskem okolju, pri čemer nastaja računalniški katalog.

KATALOGI IN KATALOGIZACIJA

Vse od nastanka knjižnice so se knjižničarji zavedali, da mora imeti knjižnica za izpolnjevanje svojega poslanstva posredovanja znanja – katalog.

Katalog je sistematičen seznam gradiva, ki ga hrani knjižnica. Sestavljen je iz kataložnih vpisov, ki nastanejo s popisovanjem za identifikacijo gradiva pomembnih podatkov. Postopek se imenuje katalogizacija. Kataložni vpis praviloma obsega *bibliografski opis* (po strokovnih načelih izbrani in razporejeni bibliografski podatki), *normativno točko dostopa* (značnica, avtorjevo ime, stvarni naslov, predmetna oznaka, ki omogoča razvrščanje in iskanje bibliografskih vpisov v katalogu) in *signaturo* (številska, črkovna ali kombinirana oznaka mesta, na katerem je shranjen kos knjižničnega gradiva v knjižnici).

»Katalogi so po določenih pravilih sestavljeni sezname knjižnega inventarja. Obiskovalca knjižnice pouče zlasti o tem, katera dela knjižnica ima in s kako literaturo razpolaga za posamezne panoge najrazličnejših ved. Katalogi so osnova za uspešno poslovanje vsake knjižnice.« Pavle Kalan. Abecedni imenski katalog, 1967.

»Katalog je posrednik med gradivom in uporabniki.« Eva Verona. Abecedni katalog u teoriji i praksi, 1971.

»Katalog mora biti praktično in učinkovito orodje.« Izjava o mednarodnih katalogizacijskih načelih, IFLA 2017.»

»A ste me že dali v Cobiss?«, 'Saj veste, če me ni v Cobissu, ne obstajam.' Prisrčni in najpogostejši izjavi naših uporabnikov, ki sta lep kazalnik, da je knjižnični katalog prisoten, poznan in uporabljen med ljudmi. Kaže na pomembnost dela katalogizatorja, pomembnost zbiranja, obdelave in dostopnosti knjižničnega gradiva, do katerega se lahko dokopljemo tudi s pomočjo knjižničnega kataloga. Knjižnični katalog je učinkovit in relevanten vir mnogoterih podatkov ter nujen tudi v sodobnem času.« NBCjevec, 2023.

Zahl der Bände.	Librarium	Zahl der Bände.
26.	<i>Biblia germanica</i> Druck des Johann Schenck mit Henrich Schenck in der Stadt Nürnberg. — Poliglott gedruckt durch Johann Schenck in der Stadt Nürnberg. — Druck des Johann Schenck in der Stadt Nürnberg. — 1527. —	1.
27.	<i>Biblia germanica</i> Druck des Johann Schenck in der Stadt Nürnberg. — Druck des Johann Schenck in der Stadt Nürnberg. — 1530. —	1.
28.	<i>Biblia bohemica</i> Impressa Norimbergae per Melch. Tobler. per anno 1540. —	1.
29.	<i>Biblia latina cum Glossis, Interlineari et Ordinaria.</i> Ni- colai Lyrani Postilla et Moralitatibus, Burgensis Ad- ditionibus et Thoringi Replicis. Tomi VI Lugduni, anno 1545. —	5.
30.	<i>Biblia latina</i> Novum Testamentum cum Glossis, Interlineari et Ordinaria, in se continens. Sine loca, anni et typo- graphi mentione. —	1.
31.	<i>Biblia latina</i> ad optima quaeque veteris, ut vocant, translationis exemplaria summa diligentia, parique fide castigata. Lugduni apud Sebastianum Gryphum anno 1550. —	2.
32.	<i>Biblia italica</i> la quale in se contiene i sacrosanti libri del vecchio et nuovo testamento. In Venetia. Nella stamparia de Aurelio Gincio, nel Anno 1553. —	1.
33.	<i>Biblia latina</i> Interprete Sebastiano Castalione. Una cum eiusdem Annotationibus. Basileae per Ioannem Opori- um 1554. —	1.
34.	<i>Biblia latina</i> cum postilla domini Hugonis Cardinalis. P.I. Lugduni. —	50.

Franz Wilde: Bibliothecae Caes. Reg. Lycei Labac. In Ducatu Carnioliae Catalogus. Partes IV. cum indice generali Autorum, et Operum. 1803.

Prvi katalog licejske knjižnice je bibliotekar Franz Wilde dokončal leta 1803. V knjižni obliki je popisal gradivo, ki ga je knjižnica prejela do leta 1800, to je 9.282 del v 13.239 zvezkih. Skupaj z dodatkom, v katerega so odsihmal vnašali prirast gradiva, sta bila v uporabi do začetka reforme Matije Čopa.

Iskanje informacij o gradivu pred nekaj desetletji.

»Čop je bil prvi knjižničar, ki se je ravnal po tedaj veljavnih bibliotečnih načelih in – kar je za nas še bolj važno – prvi knjižničar v Ljubljani, ki je skrbel za sistematično dopolnitev knjižnice, zlasti pa pazil tudi na slovenske in slovanske tiske, katerim niso posvetili prejšnji knjižničarji dovolj skrbi.«
Avgust Pirjevec. *Knjižnice in knjižničarsko delo*, 1940.

Matični listkovni katalog.

Temeljni katalog knjižnice vsebuje podatke o delih, ki jih je knjižnica prejela od leta 1774 do 1947.

Dostopen je v digitalni obliki na spletnem naslovu

<https://listkovni-katalog.nuk.uni-lj.si/moka/>

in vsebuje približno 97.000 kataložnih opisov.

Za enega največjih bibliotekarjev štejemo Matijo Čopa, ki je prvi med slovenskimi knjižničarji zbirko licejske knjižnice uredil po takratnih bibliotekarskih pravilih. Sestavil je načrt za popolno reorganizacijo licejske knjižnice in njeno katalogizacijo. Vse knjige je na novo sistematično uredil in jih razvrstil v 70 omar po abecednem redu. Njegov listkovni matični katalog, ki je bil dokončan leta 1838, s pridom uporabljamo še danes.

NACIONALNI BIBLIOGRAFSKI CENTER

V Nacionalnem bibliografskem centru (NBC) strokovno usposobljeni sodelavci različnih profilov skrbijo za bibliografsko obdelavo knjižničnega gradiva. Izdelava kataloga knjižnice je le ena izmed nalog, ki jih opravljajo. Poleg opisne in vsebinske katalogizacije, vzdrževanja geslovnika SSSG in UDCMRF (elektronska izdaja preglednic Univerzalne decimalne klasifikacije) svetujejo in sodelujejo pri razvoju nacionalnega vzajemnega bibliografskega sistema, skrbijo za redakcijo zapisov v vzajemnem katalogu, usklajujejo izdajanje in posodabljanje katalogizacijskih pravil, izdelujejo različne bibliografije (nacionalne, osebne, bibliografijo bibliografij, raziskovalcev itd.), sodelujejo v postopkih izdajanja dovoljenj za delo v vzajemni katalogizaciji ter pripravljajo standarde in podlage za zakonske predpise s področja bibliografske obdelave.

Za pripravo in potrditev pravil in predpisov bibliografske obdelave skrbi Komisija za razvoj strokovnih osnov vzajemnega kataloga – Krasovka.

NUK vodi temeljne kataloge in več specialnih katalogov o knjižničnem gradivu. Od leta 1968 opravlja centralno katalogizacijo slovenskih tiskov; od leta 1992 vodi sistem vzajemne katalogizacije (Cobiss), ki je dopolnil klasični centralni katalog knjig v knjižnicah po Sloveniji.

Univerzalna decimalna klasifikacija (UDK) je v Sloveniji najbolj razširjen knjižnični klasifikacijski sistem. Je mednarodno enotno normativno orodje za vsebinsko označevanje dokumentov in iskanje informacij.

Gesljenje je označevanje vsebine dokumenta z izbiranjem in dodeljevanjem gesel.

Normativna kontrola zagotavlja nedvoumno identifikacijo osebnih imen, imen rodbin, korporacij, sestankov, zemljepisnih imen, naslovov del, zbirk in predmetnih oznak.

»Le katalogizacijsko ozaveščeni bibliotekarji lahko vodijo uporabnike s premišljenimi in kakovostnimi pristopi v vsebine knjižničnega gradiva.« Darija Rozman. Uvodnik v učno gradivo Vsebinska obdelava knjižničnega gradiva, 2014.

U V O D

A. KATALOGI

I. Kaj so katalogi

Katalogi so po določenih pravilih sestavljeni sezname knjižnega inventarja. Obiskovalca knjižnice pouče zlasti o tem, katera dela knjižnica ima in s kako literaturo razpolaga za posamezne panoge najrazličnejših ved. Katalogi so osnova za uspešno poslovanje vsake knjižnice.

II. Vrste katalogov

Kataloge delimo po zunanji obliki, obsegu in vsebini.

1. Katalogi po zunanji obliki:

a) Knjižni katalogi vsebujejo popise knjig na listih, ki so vezani v knjižno obliko.

b) Listovni katalogi popisujejo posamezne knjige na posebnih listkih.

2. Katalogi po obsegu:

a) Splošni (univerzalni, glavni) katalogi obsegajo celotni material knjižnice. Splošen katalog je zlasti seznam prirastkov (akcesijski katalog), ki registrira v zaporednih številkah v časovnem redu vse tiskano in rokopisno gradivo, ki prihaja v knjižnico. Uporabljamo ga predvsem v administrativne, statistične in kontrolne namene. Ta katalog vodimo le v knjižni obliki. Splošni katalogi so še abecedni imenski, stvarni in lokalni (krajevni) katalog.

b) Posebni (specialni, pomožni) katalog služi določenim namenom in potrebam knjižnice kot dopolnilo ali razbremenitev splošnih katalogov.

Posebne kataloge imajo: časniki, časopisi in serije, rokopisi, ročne knjižnice, inkunabule, muzikalije, zemljevidi, grafična dela, dvojnice (dublete) itd. Nekatere knjižnice vodijo tudi naslovni katalog (urejen po naslovih knjig).

Pavle Kalan: *Abecedni imenski katalog*. 1967.

Po drugi svetovni vojni so vodilni bibliotekarji v NUK postali usmerjevalci razvoja na posameznih strokovnih področjih bibliotekarske stroke na Slovenskem. Med prvimi je bil Pavle Kalan (v NUK je delal v letih od 1947 do 1969), vodilni slovenski in mednarodni strokovnjak, ki je uvajal sodobne strokovne postopke za katalogizacijo in delno klasifikacijo gradiva. Pripravil je tudi dve izdaji temeljnega bibliotekarskega priročnika o abecednem imenskem katalogu.

P 13523	Historia	8°
Georg Linggen zu Rathen.	4. Ein schriftlicher Einreichung des H. Georgen Linggen zu Rathen etc. an Meinen Lieben von 15. Febr. und vorgeschrieben. wiederum Liebes ist ihm eigensuffelt vorkommt und angezeigt n. an dem jenen Rathen sind sehr sehr sehr sehr sehr sehr 1522 Linggen zu Rathen Schildt. des Rathen von Rathen etc.	Angely hat sein Allegorisch etc. vom 15. Febr.
6. a. 31. 8637		V. H. 9.

Računalniški katalog NUK (s kratko KatNUK) je danes najpogostejše uporabljen katalog in informacijski vir. Dostopen je v sistemu COBISS+ na spletu in preko aplikacije mCobiss na pametnih napravah.

NEPOGREŠLJIVO V PUBLIKACIJI

CIP (angl. *Cataloguing in Publication*) je kratica za kataložni zapis o publikaciji, ki je naveden v publikaciji. CIP izdelujemo za tiskane, zvočne in elektronske knjige ter druge elektronske publikacije (na fizičnih nosilcih ali spletno dostopne), za glasbene tiske, atlase in turistične karte, ki so namenjene prodaji, avdiovizualno gradivo z dokumentarno, domoznansko in izobraževalno vsebino. Namenjen je pospeševanju pretoka informacij, hitrejši dostopnosti publikacij, hitrejši obdelavi knjižničnega gradiva, standardizaciji bibliografskega zapisa in bibliografski kontroli. Podatki o publikaciji so tako dostopni javnosti še pred izidom. S CIP predstavimo gradivo tudi tistemu, ki ne razume slovenskega jezika, in knjigarnam olajšamo razvrstitev v tematske sklope.

Opremljanje gradiva s CIP v NUK poteka od leta 1986. V zadnjih letih letno izdelamo blizu 7.500 CIP-zapisov.

ISBN (angl. *International Standard Book Number*) je enkratni mednarodni identifikator monografskih publikacij, ki je namenjen nezamenljivemu označevanju ter prihrani čas in stroške pri dolgem opisovanju gradiva. Sestavlja ga 13-mestna številka, ki se lahko prevede v strojno čitljivo EAN-črtno kodo. Omogoča jasno razlikovanje med izdajami knjige, sestavljanje katalogov in bibliografskih zbirk ter je najhitrejši način naročanja in distribucije knjig.

V NUK je Agencija za ISBN začela delovati leta 1992. V zadnjih petih letih smo dodelili povprečno 7.500 oznak ISBN letno.

ISMN (angl. *International Standard Music Number*) je mednarodni sistem številčenja glasbenih publikacij z namenom enkratne identifikacije v mednarodni izmenjavi podatkov. Tudi ISMN sestavlja 13-mestna koda. Uporabljajo jo založniki glasbenih publikacij, distribucijski centri glasbenih publikacij, centralizirani servisi za knjižnice, knjigarne in knjižnice.

V NUK je bila Agencija za ISMN ustanovljena leta 1999. V zadnjih petih letih smo dodelili v povprečju 150 oznak ISMN letno.

ISSN (angl. *International Standard Serial Number*) je mednarodni standardni identifikator za kontinuirane vire, katerih konec izhajanja časovno ni predviden. Takšni so npr. časniki, časopisi, revije in magazini. Oznako sestavljajo kratica ISSN in dva niza štirih številke. Sistem ISSN koristi tako založnikom, knjižnicam, dokumentacijskim centrom, naročniškim agencijam kot tudi drugim organizacijam.

Nacionalni center ISSN za Slovenijo je v NUK začel delovati leta 1992. V zadnjih petih letih smo v povprečju dodelili 360 novih oznak ISSN letno.

Zavezanec za obvezni izvod je lahko vsakdo, zato že vrsto let v NUK organiziramo seminar za (neformalne) založnike, ki je namenjen novim in manjšim založbam, samozaložnikom, društvom, šolam, agencijam, galerijam, inštitutom, fakultetam ..., skratka vsem, ki se z založništvom ne srečujejo vsakodnevno. Seznanimo jih s tem, kaj je kolofon, kako pridobiti CIP-zapis in številke ISBN, ISSN ali ISMN, kako je s spletnimi publikacijami in kako oddati obvezni izvod.

S posredovanjem podatkov v mednarodne bibliografske sisteme NUK omogoča pojavnost in prepoznavnost slovenskih publikacij v mednarodnem prostoru, s kataložnim opisom pa enotno bibliografsko obdelavo publikacij.

CIP zapis podatke o publikaciji javnosti ponudi še pred izidom, namenjen pa je tudi hitrejši obdelavi knjižničnega gradiva, standardizaciji bibliografskega zapisa in bibliografski kontroli.

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

027.54(497.4Ljubljana)«1774/2024»(091)(082)

NARODNA in univerzitetna knjižnica (Ljubljana)
Narodna in univerzitetna knjižnica : hranimo misli – že 250 let / [zbrala in uredila Tomaž Bešter in Helena Janežič ; fotografije Maj Blatnik ... et al.]. – 1. izd., 1. natis. – Ljubljana : Narodna in univerzitetna knjižnica, 2024

ISBN 978-961-7091-40-3
COBISS.SI-ID 194622467

SLOVENSKA ZALOŽNIŠKA STATISTIKA

Bibliografski popisi gradiva, ki ga NUK prejema večinoma kot obvezni izvod, omogočajo natančno spremljanje gibanja števila založnikov, izdajanja publikacij in njihovih cen. Na Portalu za založnike objavljamo podatke o slovenski založniški produkciji za tiskane in elektronske knjige in brošure, tiskane in elektronske serijske publikacije, muzikalije in glasbene zvočne posnetke ter zvočne knjige. Podatke o založniški produkciji lahko najdete od leta 2009 dalje. NUK že tradicionalno sodeluje na letnem kongresu slovenskih založnikov in drugih strokovnih srečanjih, na katerih predstavljamo Portal za založnike in razvoj založniške produkcije v Sloveniji.

Narodna in univerzitetna knjižnica
National and University Library

PORTAL ZA ZALOŽNIKE

Prijava

 Domov

PORTAL ZA ZALOŽNIKE

 Navodila

 Slovenska založniška produkcija

 Kontakt

Portal za založnike

Dobrodošli na spletnem mestu Portal za založnike!

Če portal uporabljate prvič, se [registrirajte](#), drugače se [prijavite](#).

Portal za založnike je namenjen založnikom in samozaložnikom, ki želijo pridobiti CIP zapis in ISBN številko za monografske publikacije, ki jih izdajajo.

Portal za založnike omogoča:

- oddajo zahtevkov za pripravo CIP zapisov in ISBN številk za monografske elektronske publikacije;
- prevzem CIP zapisov in ISBN številk.

Založnikom, ki bi želeli pridobiti CIP zapis za elektronske monografske publikacije priporočamo [seznanitev z navodili](#) o oddaji in prevzemu CIP zahtev!

NACIONALNA BIBLIOGRAFIJA

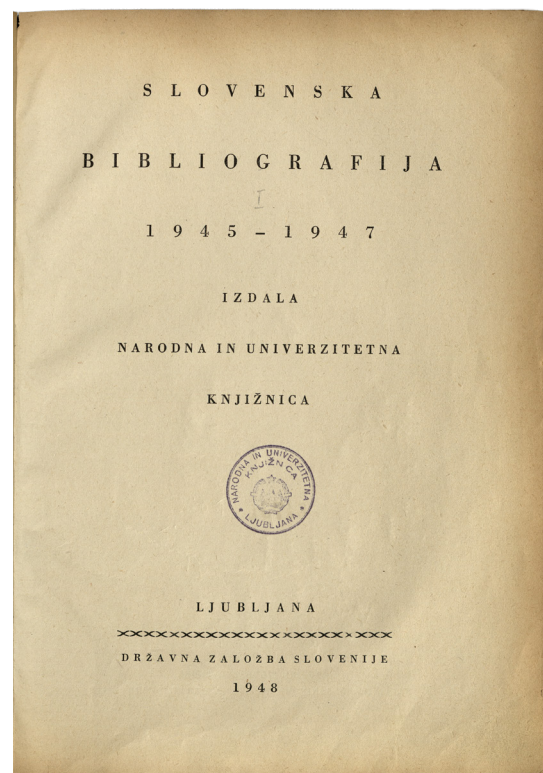
Oblikovanje in izdajanje tekoče in retrospektivne narodne bibliografije je še ena izmed temeljnih nalog nacionalne knjižnice. Slovenska bibliografija je oblikovana po narodnostnem načelu, kar pomeni, da ne popisuje samo izdaj s slovenskega ozemlja, ampak zajema tudi dela avtorjev, ki so izšla v slovenskem jeziku zunaj državnih meja, dela, ki jih izdajajo založbe v širšem kulturnem prostoru, tudi izdaje naših zamejskih in izseljenskih založb, izdaje slovenskih avtorjev v tujih jezikih, tudi dela, ki govorijo o Sloveniji, ne glede na jezik in založbo. Vsebuje zapise o knjigah, časopisju, muzikalijah, zvočnih posnetkih, kartografskem in slikovnem gradivu, člankih, v zadnjih letih tudi o elektronskih publikacijah (od leta 2015) in zvočnih knjigah (od leta 2016).

Zapisi v bibliografiji so narejeni skladno z mednarodnimi standardi in so klasificirani po sistemu univerzalne decimalne klasifikacije. *Slovenska bibliografija* je začela izhajati leta 1948, sprva v knjižni obliki, pozneje kot zgoščenka in nato objavljena na portalu *Slovenska bibliografija*. V letu 2023 smo v slovensko bibliografijo vključili 21.627 enot gradiva.

***Slovenska bibliografija* je neprecenljiva zbirka zapisov slovenske ustvarjalnosti.**

Tiskana izdaja tekoče *Slovenske bibliografije*.

Prva številka tekoče *Slovenske bibliografije* 1945-1947 je izšla pod uredniško roko Štefke Bulovec leta 1948. Odtlej je objavljena za vsa leta.

VAROVANJE IN OHRANJANJE

Eno izmed temeljnih poslanstev NUK je varovanje in hranjenje knjižničnega gradiva. Posebno pozornost namenjamo gradivu, ki je kulturna dediščina.

Knjigoveška in konservatorsko-restavratorska dejavnost se je v knjižnici vzpostavila po drugi svetovni vojni, formalno je bil Restavratorski oddelek ustanovljen leta 1992, danes to dejavnost opravlja Oddelek za zaščito in restavriranje. Ta skupaj z drugimi oddelki NUK izvaja preventivno varovanje, konserviranje-restavriranje in raziskave s področja ohranjanja gradiva. V zadnjih letih je konservatorsko-restavratorski pristop postal pomemben del priprave gradiva za razstave in digitalizacijo. NUK izvaja izobraževanja in nudi strokovno pomoč knjižnicam.

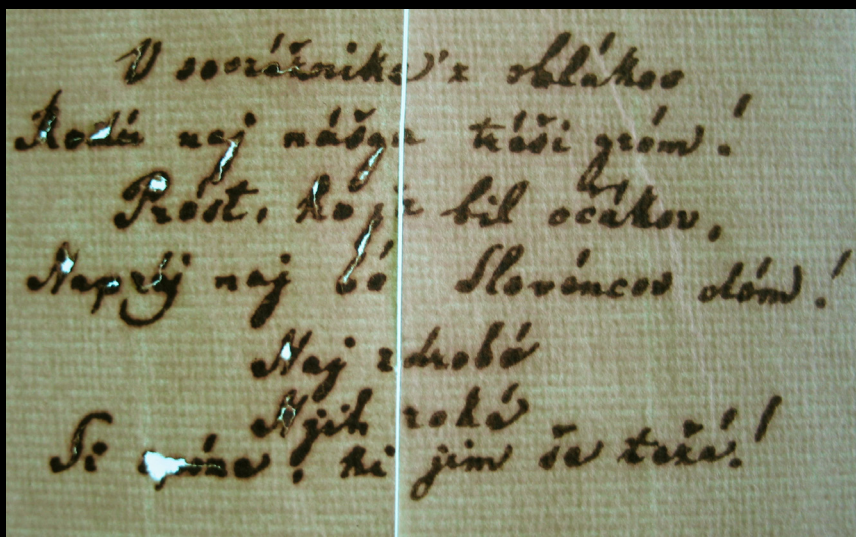
Skrb za ohranjanje se začne takoj, ko gradivo pride v knjižnico, z opremo in zaščito, nato pa z ustreznim skladiščenjem, nadzorom pogojev hranjenja ter izvajanjem nujnih popravil in konserviranjem-restavriranjem vrednejšega gradiva. Dragoceno, ogroženo ali pogosto uporabljano gradivo se prenaša tudi na druge nosilce zapisa, kar omogoča njegovo večjo dostopnost in hkrati ščiti izvirnik.

»Letos smo izpopolnili opremo. Tudi z materialom nismo v zadregi. Imeli pa smo samo knjigoveškega mojstra kot edino moč. Izurili smo slušateljico, ki že dobro pomaga in veže, vendar bo za rentabilnost potrebnih še več moči.« Letno poročilo NUK, 1947.

»Trajnost več kot 80 % gradiva, ki ga hranimo v Narodni in univerzitetni knjižnici, je omejena le na okoli 100 let in le z dobro organiziranim, sistematičnim pristopom bomo lahko upočasnili propadanje precejšnjega dela naše pisne kulturne dediščine.« Jana Kolar, Jasna Malešič. Zaščita gradiva in Center za ohranjanje knjižničnega gradiva, 2006.

»Z materialnim varovanjem naših dragocenih zbirk skrbimo, da bodo zapisi iz preteklosti s svojo lepoto, krhko snovnostjo in edinstvenostjo odstirali nove svetove, navdihovali in navduševali tudi zanamce v digitalni prihodnosti.« Andreja Kozjek, Oddelek za zaščito in restavriranje.

Mehanske poškodbe, kislost papirja in druge nevarnosti, ki pretijo knjižničnemu gradivu, imajo pogubne posledice, ki zahtevajo tako strokovno oskrbo kot tudi veliko sredstev. V dvorani tiskovnega centra Vlade Republike Slovenije je zato 29. maja 1992 potekala prva tiskovna konferenca za posebno akcijo *Posvojite knjigo*. Z njo se je začela akcija zbiranja posvojiteljev najbolj ogroženega gradiva v zbirki NUK. Med to gradivo so umestili predvsem unikatne kodekse, inkunabule ter pomembnejše knjižno in drugo, zlasti rokopisno gradivo. Restavratorski oddelek je za akcijo izbral najnujnejše primerke. Med te so med drugim umeščeni *Supraseljski kodeks*, *Graduale monasticum in Lieber Chronicarum*, 30 map Cankarjeve in 13 map Kosovelove zapuščine ter rokopis znamenite pesniške zbirke Josipa Murna, *Pesmi in romance*.

Ohranjanje kulturne dediščine na papirju.

Eden perečih problemov kulturne dediščine na papirju je propadanje nosilcev zaradi uporabe korozivnih črnil in pigmentov, kot sta železo-taninsko črnilo ter pigment verdigris. Z razvojem postopkov stabilizacije se v laboratoriju NUK v sodelovanju s številnimi tujimi partnerji ukvarjamo že vrsto let. Na sliki je model Prešernove Zdravljice po pospešeni razgradnji. Leva slika prikazuje neobdelan model, desna pa model po uporabi postopka stabilizacije, razvitega v NUK.

Konserviranje-restavriranje

Kajuhove zapuščine.

Zapuščina Karla Destovnika Kajuha je utrpela nemalo poškodb kot so raztrganine in zmečkanine, nekateri dokumenti pa so tudi porumeneli, kar je običajna posledica staranja papirja. Dokumente smo konservirali-restavrirali in jih sočasno digitalizirali, da so tako dostopni kar najširšemu krogu uporabnikov.

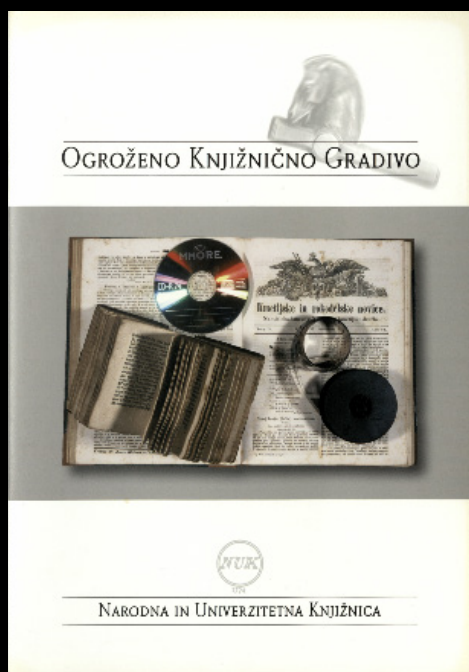

Delo v knjigoveznici.

NUK je tudi v letu 2023 sodeloval v pripravi programa Dnevov evropske kulturne dediščine (DEKD) in Tedna kulturne dediščine. V Oddelku za zaščito in restavriranje so pripravili predstavitev knjigoveštva in knjigovezovega dela, njegovih izdelkov, naprav in orodja, ki ga uporablja.

Narodna in univerzitetna knjižnica je leta 2022 v dar od družin Rojc in Rojc Parditey prejela dve namizni knjigoveški ročni stiskalnici (»preši«). Pridobitev nam omogoča lažjo izvedbo knjigoveških in konservatorsko-restavratorskih del na gradivu.

Ogroženo knjižnično gradivo.

Publikacija je leta 2003 izšla ob akciji Posvojite knjigo, s katero je NUK zbiral sredstva za zaščito ogroženega gradiva. Predstavljeni so najdragocenejši primerki iz zbirke NUK, potrebni nujne obravnave.

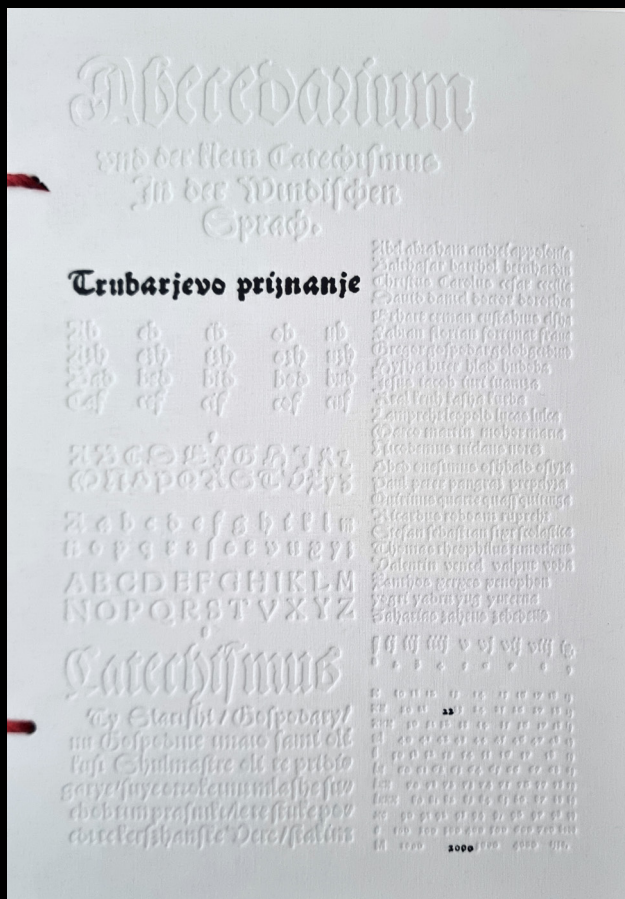

NUK od leta 2008 podeljuje **Trubarjeva priznanja** za pomembne prispevke k varovanju in ohranjanju nacionalne pisne kulturne dediščine. Trubarjevo priznanje v obliki diplome podeljuje posebna komisija, ki pobude zbira na podlagi javnega razpisa. Med prejemnicami in prejemniki najdemo različne ustvarjalce, strokovnjake, akademike, podjetja in ustanove, ki nam pomagajo pri ohranjanju in zagotavljanju dostopnosti gradiva za študij in raziskovanje, kar spodbuja znanstveno, kulturno in umetniško produkcijo jutrišnjega dne.

Priprava Florjančičevega zemljevida za razstavo.

Sodelavci Oddelka za zaščito in restavriranje so vedno nepogrešljivi tudi pri pripravah gradiva za razstave.

Tako je bilo tudi leta 2021, ko je razstavna dvorana na ogled ponudila izjemne kartografske zaklade NUK.

POSTAVITEV GRADIVA

Postavitev gradiva je ključni korak pri organizaciji knjižnice. Današnja ureditev gradiva v knjižnici je rezultat 250-letne zgodovine, stavb, v katerih je knjižnica bivala, ter velikih količin gradiva.

Iz popisa knjig licejske knjižnice, ki ga je ustvaril prvi knjižničar Wilde, je razvidno, da so bile knjige najprej razvrščene po posameznih knjižnicah, znotraj tega razdeljene po glavnih strokah, v vsaki stroki razvrščene po formatih in v vsakem formatu urejene po abecedi avtorjev ali naslovov del. V naslednjih 150 letih se je sistem spreminjal, postavljanje knjig je bilo neenotno: sprva po strokah, nato mešano in razporejeno zgolj po formatih.

Leta 1926, že v Državni študijski knjižnici, je bil uveden *numerus currens* – sistem postavitve po tekoči številki, ki je še danes osnovni način postavitve gradiva za večino zbirke NUK.

Vsako gradivo v postopku obdelave dobi svojo tekočo številko – *signaturo*, ki sporoča natančno lokacijo gradiva v knjižnici. Skladišča knjižničnega gradiva v NUK so zaprtega tipa, kar pomeni, da bralci in raziskovalci ne morejo sami med police po gradivo, ki ga želijo. Gradivo je treba naročiti, za uporabnika pa ga nato poiščejo sodelavci skladiščniki in ga dostavijo na eno izmed prevzemnih mest.

*Signatúra -e ž(û) biblio. oznaka
knjižnične, arhivske enote, ki določa
mesto, nahajališče te enote. SSKJ.*

»Z odlokom prosvetnega ministrstva iz leta 1901, št. 18.945 (odlok deželne vlade 27. avgusta 1901, št. 14.271), je bil odobren predlog, ki ga je vodstvo knjižnice vložilo 12. junija 1901, št. 188, da se ob novi postavitvi C.-kr. Študijske knjižnice v prostorih novogradnje izvede tudi novo označevanje s signaturami po sistemu 'numerus currens'. Vzor je predstavljala ureditev graške univerzitetne knjižnice.« Konrad Stefan. Zgodovina C.-kr. Študijske knjižnice v Ljubljani, 1907.

Skladišče NUK na Turjaški ulici v Ljubljani.

Gradivo je na police postavljeno po sistemu *numerus currens* – po tekoči številki.

Johann Albert Fabricius: *Bibliotheca Graeca sive Notitia scriptorum veterum Graecorum quorumcumque monumenta integra aut fragmenta edita exstant... 1790–1809.*

Delo, ki je v zbirki NUK označeno s signaturo 1.

2. NADSTR. I 729.000 → 755.499 II 743.000 → 732.499 Soba LEVO -PKG POSREBNE ZBIRKE M, G...	LESKOŠKOVA DS I 39.000 → 460.999 II 42.000 → III 118.500 → 118.999 VSI ARHIVI -PKG DS -NG/IND -G/DS -MDS -DS1 -GS SP 603.000	3. NADSTR. LEVO I 584.000 → 728.999 II 626.000 → 742.999 GS SP I 700.000 GS SP II 700.000 GS SP III 700.000 GS SP III 700.000 DJESNO ZST zbirka starih tiskov do leta 1850 -izdaja v 287 !! I 0 → 39.000 II 0 → 42.000 III 0 → 118.499
4. NADSTR. LEVO 0 600.000 → 700.000 I 461.000 → 482.999 II 470.000 → 472.999 DJESNO I 755.500 → 787.699 II 732.500 → 743.249 GS SP I 701.000 -MALI b Č 61 → 122	GS LEVO I 483.000 → 519.999 II 473.000 → 510.000 GS SP I 520.000 GS SP II 480.000 III - Forumet IV - Forumet -GS NKG -GS CD	5. NADSTR. LEVO I 483.000 → 519.999 II 473.000 → 510.000 GS SP I 520.000 GS SP II 480.000 III - Forumet IV - Forumet -GS NKG -GS CD

Kako najti knjigo v skladišču?

POSEBNE ZBIRKE NUK ZA POSEBNO KNJIŽNIČNO GRADIVO

Narodna in univerzitetna knjižnica v svojih depojih hrani več kot tri milijone enot knjižničnega gradiva, ki ga sestavljajo trije sklopi: temeljna nacionalna zbirka slovenike, zbirka temeljne znanstvene literature, njeni začetki segajo na konec 18. stoletja, in zbirka posebnega knjižničnega gradiva, ki je namenjena poglobljenemu znanstvenoraziskovalnemu in študijskemu delu.

Za nacionalne knjižnice je značilno, da v okviru rednih nalog oblikujejo posebne specializirane zbirke, za katere skrbijo knjižničarji, ki so strokovnjaki za posamezne vrste ter vsebinske in historične sklope gradiva. V NUK deluje osem posebnih zbirk, ki tudi pri urejanju in hranjenju gradiva upoštevajo njegove posebnosti.

»Izraz knjiga je lahko tudi nadpomenka. Oblika in vsebina, ki so jo začrtali pergamentni kodeksi in tiskane črke, imajo več svojih sopotnikov na različnih nosilcih. V oddelku knjižničnih zbirk poleg knjig tako hranimo še glasbeno gradivo, rokopise, drobne tiske, zemljevide, fotografije, plakate in filmske zgoščenke na mnogih metrih polic in v raznovrstnih predalnikih.« Matjaž Lulik, Oddelek knjižničnih zbirk.

ROKOPISNA ZBIRKA

Rokopisna zbirka hrani slovensko pisno kulturno dediščino. Srednjeveški fond obsega več kot 120 posameznih enot, med njimi tudi *Stiški rokopis*, napisan v slovenskem jeziku, ter zbirko fragmentov. Najobsežnejša je zbirka latinskih rokopisov od 9. pa do konca 15. stoletja, izjemno pomembni so tudi srednjeveški rokopisi iz zbirk slavista Jerneja Kopitarja in barona Žige Zoisa, napisani v cirilici in glagolici. Fond novoveških rokopisov sestavljajo poleg vezanih rokopisov

iz obdobja humanizma, renesanse in baroka še rokopisi slovenskega ljudskega slovstva ter publikacije z avtografi. Glavnino zbirke pa predstavljajo zapuščine in arhivi slovenskih pesnikov in pisateljev, kot tudi jezikoslovcev, prevajalcev, zgodovinarjev ter drugih kulturnih ustvarjalcev.

Police v skladišču Rokopisne zbirke, kjer večino gradiva predstavljajo zapuščine in arhivi ter trezor, ki hrani najdragocenejše gradivo zbirke NUK.

ZBIRKA STARIH TISKOV

Zbirka hrani tiskano gradivo, ki je nastalo od začetka tiskarstva do vključno leta 1850. Dopolnjuje se s staro in redko staro sloveniko (po ožji definiciji) oziroma s starejšim tiskanim gradivom, ki je v kakršni koli povezavi z današnjim slovenskim ozemljem oziroma posamezniki, ki izhajajo z današnjega ozemlja Republike Slovenije in predhodnih teritorialno-upravnih ozemeljskih entitet (merilo izvora). Zbirka obsega približno 40.000 enot. Osnovo predstavljajo deli knjižnic verskih in drugih ustanov, ki so bile konec 18. stoletja v okviru jožefinskih reform ali s posebnimi pogodbami predane novoustanovljeni licejski knjižnici. Pomemben del predstavljajo tudi knjižnice posameznih zbirateljev, ki so bile pridobljene kot zapuščine ali pa so bile odkupljene od nekdanjih lastnikov oziroma njihovih dedičev. Najpomembnejše in najobsežnejše so: Peerova, Zoisova, Kopitarjeva, Metelkova, Čopova, Zupanova in Vrhovnikova knjižnica.

Kompaktni sistem polic, na katerih je shranjena zbirka starih tiskov NUK, omogoča dober izkoristek prostora.

GLASBENA ZBIRKA

Zbirka hrani več kot 300.000 enot tiskanih in rokopisnih muzikalij, glasbenih zvočnih posnetkov, koncertnih sporedov ter dokumentarnega gradiva o slovenski glasbeni ustvarjalnosti in poustvarjalnosti. Dopolnjuje referenčno zbirko del iz svetovne glasbe ter leksikalne in bibliografske literature o glasbenikih in glasbenih delih.

Skladišče Glasbene zbirke NUK.

KARTOGRAFSKA ZBIRKA

Zbirka hrani kartografsko gradivo slovenike, stare slovenike ter nacionalno pomembno gradivo, izdano doma in v tujini (rokopisni, tiskani in digitalni načrti, zemljevidi in atlasi Slovenije, evropskih in neevropskih držav). V zbirki je več kot 30.000 načrtov in zemljevidov ter več kot 2.000 atlasov. Posebno dragocenost predstavljajo starejši atlasi evropskih kartografskih založnikov in zemljevidi slovenskega ozemlja od 16. do konca 18. stoletja.

Predalniki za shranjevanje zemljevidov
Kartografske zbirke.

SLIKOVNA ZBIRKA

Zbirka hrani slikovno gradivo (razglednice, fotografije, plakate, koledarje, grafične mape, posamezne grafične liste, ilustracije, risbe, ekslibrise, podobice idr.) s poudarkom na slovenskih avtorjih in slovenskem ozemlju, ne glede na časovno dimenzijo. Največji sta zbirka razglednic in zbirka plakatov. Izjemno bogat je tudi fond portretne, dokumentarne in pokrajinske fotografije. Med dragocene primerke slikovnega gradiva uvrščamo posamezne grafične liste in mape, starejše topografije ter originalna dela slovenskih likovnih ustvarjalcev.

Predali z razglednicami iz Slikovne zbirke.

Raznoliko gradivo, ki ga hrani Zbirka drobnega tiska in sive literature.

ZBIRKA DROBNEGA TISKA IN SIVE LITERATURE

Zbirka hrani drobni tisk (oglasna, promocijska in informativna gradiva) ter sivo literaturo (publikacije mednarodnih organizacij Unesco in OECD, navodila za uporabo, pravila in statute organizacij). Zbirka je tudi depozitna knjižnica mednarodnih organizacij Unesco in OECD.

ZBIRKA KNJIŽNIČNEGA GRADIVA SLOVENCEV V ZAMEJSTVU IN PO SVETU

Police z gradivom Zbirke knjižničnega gradiva Slovencev v zamejstvu in po svetu.

Zbirka hrani knjižnično gradivo, ki nastaja med Slovenci v zamejstvu in po svetu, ne glede na vrsto (knjige, periodika, drobni tiski, avdio- in videogradivo), ter (predvsem literarne) zapuščine in arhive, ki nastajajo v slovenskih izseljenških skupnostih in pri posameznikih. Del zbirke je tudi D-fond, ki vsebuje med letoma 1945 in 1991 v SFRJ prepovedano literaturo.

FILMSKA ZBIRKA

Filmska zbirka vsebuje slovenske in deloma tuje igrane, dokumentarne ter animirane filme na različnih nosilcih. Dopolnjujejo jo videokasete in DVD-ji slovenskih založnikov z izobraževalno, promocijsko, kulturno in drugo vsebino, ki predstavljajo temeljno študijsko in referenčno gradivo. V zbirki hranimo tudi letake, plakate, filmske muzikalije, rokopise scenarijev in druge zvrsti gradiva, povezanega s slovenskim filmom in slovenskimi filmskimi ustvarjalci.

Posebnost Filmske zbirke je, da hrani gradivo na nosilcih, ki hitro zastarajo. Zato namenjamo posebno pozornost nadomeščanju starih nosilcev zapisa s sodobnejšimi, dolgoročno pa želimo omogočiti ogled filmskega gradiva na pretočnih kanalih, vzpostavljenih za ta namen.

Filmska zbirka.

DIGITALIZACIJA

Digitalizacija vključuje tako izbor in pripravo gradiva s konservatorsko-restavratorskimi popravili, obdelavo skenogramov, optično prepoznavo besedila in urejanje metapodatkov, zagotavljanje dostopnosti z upoštevanjem avtorske pravice, urejanjem dokumentacije in objavo gradiva kot tudi predstavitev in promocijo digitalnega gradiva v Digitalni knjižnici Slovenije.

Začetki digitalizacije v NUK segajo v leto 1996. V obdobju 1996–2003 smo izvedli več projektov, ki so na spletu zaživel na ločenih portalih. Leta 2003 smo razvili koncept digitalne knjižnice na podlagi izsledkov sodobne knjižnične in informacijske znanosti. Na teh temeljih je bil razvit portal dLib.si, ki je bil javnosti prvič predstavljen novembra 2005.

V sedanjem času je digitalizacija slovenike kot projekt nacionalnega pomena eden izmed najpomembnejših ciljev strateške usmeritve Narodne in univerzitetne knjižnice, saj omogoča neomejeno dostopnost, vrednotenje in varovanje svetovne in nacionalne pisne kulturne dediščine. Ob tem pa tudi prispeva k povezovanju kulture in izobraževanja na vseh ravneh, tako v okviru rednih izobraževalnih procesov kot tudi zunaj njih, z dostopnostjo in omogočanjem ponovne uporabe digitaliziranih vsebin.

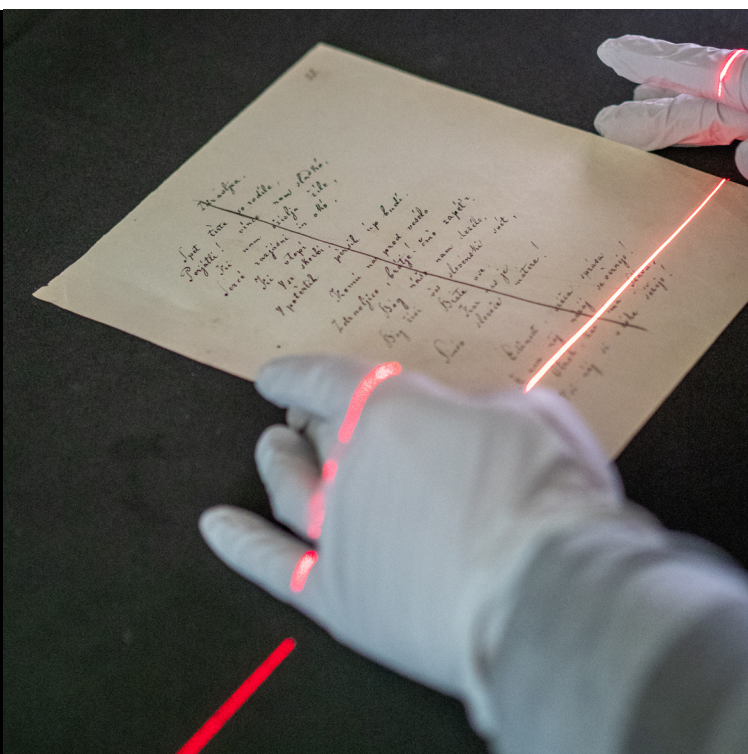
Vsako leto naredimo pol milijona skenogramov, uporabljamo pa tudi druge tehnike skeniranja, kot je 3D-tehnologija.

Peter Lombard, Bonaventura, Beckenhaus, Johannes (1491-1500). Sententiarum libri IV.

Vir: Digitalna knjižnica Slovenije.

»Pred približno dvajsetimi leti je nacionalna knjižnica prevzela skrb za digitalno pisno kulturno dediščino. Zajem digitalnega obveznega izvoda, sistematična digitalizacija slovenike, trajno hranjenje ter omogočanje dostopnosti digitalnih vsebin zagotavlja obstoj narodove identitete tudi v digitalni družbi prihodnosti.« Zoran Krstulović, Oddelek za digitalne vsebine.

Digitalizacija rokopisa Prešernove Zdravljice.

Portal dLib.si je bil javnosti prvič predstavljen 29. novembra 2005. Danes tudi s pomočjo partnerjev, ki prispevajo gradivo, ponuja več kot 1.000.000 enot s področja znanosti, umetnosti in kulture. Bralci prosto dostopajo do digitaliziranih knjig in številnih neknjižnih gradiv (fotografije, razglednice, notno gradivo, zemljevidi), ki je urejeno v zbirke in na voljo v sodobnem iskalnem vmesniku.

Spletno mesto Digitalne knjižnice Slovenije je skozi leta doživljalo mnoge spremembe. Vsebine so bogatili različni projekti, vzpostavljen pa je bil tudi nacionalni agregator e-vsebin s področja kulture, prek katerega lahko različne dediščinske ustanove iz Slovenije posredujejo metapodatke o svojih digitalnih virih na portal evropskih digitalnih knjižnic Europeana.

Digitalizacija za trajno ohranjanje in povečanje dostopnosti gradiva.

Med temeljnimi dolgoročnimi cilji potrjenega Strateškega načrta NUK 2020-2024 je tudi digitalizacija celotne slovenike kot projekt nacionalnega pomena.

VIRI

Knjižnica si že od svojih začetkov prizadeva, da bi bila za uporabnike čim lažje dostopna in z bogatenjem zbirke podpira študijski proces. Danes je večina vsakodnevnih uporabnikov študentk in študentov Univerze v Ljubljani, katere pridružena članica je NUK od leta 2003.

Rast zbirke, povečevanje števila uporabnikov in razvoj informacijske tehnologije – vse to je v preteklih desetletjih narekovalo prilagajanje storitev in razvoj novih orodij. Eno izmed takih orodij je spletni Portal rokopisov in zapuščin, ki smo ga razvili pred kratkim.

Knjižnim in listkovnim katalogom ter raznovrstnim bibliografijam se pridružujejo elektronski informacijski viri. Licenčne mednarodne vire, do katerih uporabniki dostopajo prek spleta, zagotavljamo v sodelovanju z drugimi ustanovami, prek konzorcijev, kot je Cosec, ki ga vodimo od leta 2003.

V okviru dejavnosti za uporabnike je bil leta 1994 v NUK ustanovljen Referalni center, ki je v področje posredovanja informacij uvajal elektronske informacijske vire in podatkovne zbirke. Poizvedovanje, posredovanje gradiva in informacij vključuje poznavanje vseh razpoložljivih knjižničnih virov.

*»Zagotavljamo delovanje notranjega omrežja in vseh podpornih procesov ter skrbimo za ohranjanje digitalne in digitaliziranje dediščine ter razvoj servisov za dostop in prepoznavnost teh virov najširši skupini uporabnikov doma in na tujem.«
Bakir Toskić, Služba za informacijsko podporo.*

Kratek historiat dejavnosti za uporabnike pokaže razgiban razvoj v zadnjih dvajsetih letih: vzpostavili smo oddaljeni dostop do elektronskih virov (EZproxy) in začeli svetovati uporabnikom prek online servisov Vprašaj knjižničarja in Vprašaj NUK; uvedli smo storitev EOD (e-knjige na zahtevo) in komunikacijo prek Facebooka in drugih omrežij; med drugim smo predstavili tudi iskalnik mEga, ki olajša preiskovanje naraščajočega števila virov ter študentom in raziskovalcem z učinkovitim sočasnim iskanjem prihrani veliko časa. V celotnem obdobju smo nadaljevali organizacijo tečajev iskanja in uporabe e-virov, prav tako pa podaljšujemo odprtost čitalniških prostorov.

Računalniški katalog NUK, **KatNUK**, je dostopen v sistemu Cobiss+ na spletu in prek aplikacije mCobiss na pametnih napravah. Danes vsebuje več kot 2.680.000 zapisov o gradivu.

Mrežnik, portal informacijskih virov, uporabnike učinkovito vodi med več kot 150 različnimi strokovnimi in znanstvenimi viri, ki jih seznanjajo z najsodobnejšimi dognanji z vseh področij. Za sočasno iskanje po katalogih, digitalnih knjižnicah, bibliografskih zbirkah in zbirkah celotnih besedil uporabljamo orodje **mEga iskalnik**.

Digitalna knjižnica Slovenije ponuja prosti dostop do pisnih zakladov slovenskega naroda ter sodobnih strokovnih in znanstvenih vsebin. Na voljo je več kot 1.060.000 enot gradiva, tudi fotografije, zemljevidi, razglednice in notno gradivo. Izjemna dodana vrednost digitalne knjižnice je iskanje po celotnih besedilih del, ki ga računalniški katalog ne omogoča.

Spletni arhiv NUK od leta 2008 skrbi za trajno ohranjanje slovenske kulturne dediščine na svetovnem spletu. Periodično shranjujemo več kot 1.500 spletnih mest, ki jih uporabniki preiskujejo s pomočjo iskanja po celotnem besedilu, URL-naslovu, prek brskalnika po tematskih kategorijah ali abecednem seznamu naslovov spletnih mest.

NUK je prostor srečevanj, izmenjave idej, novih znanj in sodelovanja.

Portal rokopisov in zapuščin.
Spletno orodje, ki smo ga v NUK
razvili za iskanje po rokopisnih
zbirkah v naprednejšem digitalnem
okolju.

Portal rokopisov in zapuščin

Abecedno kazalo

Dodatne informacije

Viri | VODIČ | PODGOSTA VPRAŠALJA

Viri v testnem dostopu

Duke University Press

Portala Duke University Press dostop do zbirke Duke University Press Journal je direkta 57 revij s področja humanistike in družboslovja (zgodovinskega, literarne vede, filozofije, politologije ...)

 Viri Katalog elektronskih virov Prebrati več	 mEga iskalnik Akademski digitalna zbirka. Prebrati več	 Oddaljeni dostop Kako do virov dostopni od doma. Prebrati več	 Izobraževanja Izobraževanje za uporabo informacijskih virov. Prebrati več
---	---	--	--

Novice in obvestila

OPEN ACCESS

Ugodnosti pri objavljanju člankov in odprtem dostopu 2024

V kolonizaciji COPEC smo za leto 2024 pridobili nakupne ugodnosti pri objavljanju ...

8. januar 2024

DUKE UNIVERSITY PRESS

Testni dostop do knjig in revij Duke University Press

Koleksciji COPEC je v sodelovanju z Oxfordo družbo dostavo knjžnice Jelena Goričarja (FDV) pridobil testi ...

5. marec 2024

EBSCO

Testni dostop do dveh zbirk s področja psihologije in duševnega zdravja (COPEC)

V koleciciji COPEC smo pridobili testi dostop do dveh elektronskih virov ...

5. marec 2024

OXFORD UNIVERSITY PRESS

Predstavitvi zbirke revij zalozbe Oxford Znakah Oxford University Press v marcu 2024 Argentina glasbeni predstavitelji tui splošnih revij, ki so dostopne ...

28. marec 2024

Mrežnik.

Portal z več kot 100 izbranimi elektronskimi informacijskimi viri, ki so namenjeni iskanju znanstvene, strokovne in študijske literature. Ponuža tudi spletne vodiče, informacije s področja odprte znanosti in obveščala o izobraževanjih za samostojno iskanje ter uporabo e-virov.

Kontakt

Narodna in univerzitetna knjižnica
Turjaška 1
p.p. 259
1000 Ljubljana

T: 01 2001 194

info@nuk.uni-lj.si

Koristne povezave

- COSEC
- dLib
- DIKUJ
- COBISS/OPAC
- EndNote Web

Za uporabnike

- Seznam virov po licenčnih omejitvah
- Seznam virov za oddaljeni dostop
- Oddaljeni dostop - pogosta vprašanja
- Pogoji uporabe informacijskih virov
- Pomoč

RAZISKOVALNA DEJAVNOST

Začetki izvajanja raziskovalne dejavnosti v NUK segajo v leto 1977, knjižnica pa je status raziskovalne organizacije dobila leta 1994. Danes raziskave koordinira in izvaja Oddelek za raziskave. Raziskovalno skupino NUK trenutno sestavlja 16 zaposlenih. Raziskovanja izvajajo predvsem na področjih varovanja in ohranjanja knjižničnega gradiva, digitalizacije in izgradnje digitalne knjižnice ter zagotavljanja dostopa, uporabe in trajnega ohranjanja elektronskih publikacij. Pomemben del raziskovalnega dela je posvečen ohranjanju, digitalizaciji in omogočanju javnega dostopa do pisne kulturne dediščine.

S sodelovanjem v domačih in tujih raziskovalnih projektih NUK zagotavlja razvoj dejavnosti knjižnice in širše prispeva k razvoju knjižničarstva v Sloveniji ter strokovnega povezovanja na državni in mednarodni ravni.

Nekaj aktualnih projektov:

Projekt *Karakterizacija in stabilnost črnih na papirju* ima za cilj razvitje analitične metodologije za ustrezno karakterizacijo in klasifikacijo črnih na izbranih delih na papirju zbirk NUK in Narodne galerije.

Projekt *Književna republika Borisa Pahorja (1913–2022)* bo kot prvi na Slovenskem in širše preučil vprašanje tekstne konstrukcije avtobiografskega jaza ob upoštevanju celotnega opusa do nedavnega najstarejšega živečega slovenskega tržaškega pisatelja.

Cilj projekta *E-Routes*, časovne potovalne poti po Evropi je izbor, klasifikacija, opis in digitalizacija potopisnega gradiva (potopisov, fotografij, potovalnih poročil in dnevnikov ipd.) od 18. stoletja do danes ter ustvarjanje in predstavitev novih (turističnih) tematskih poti.

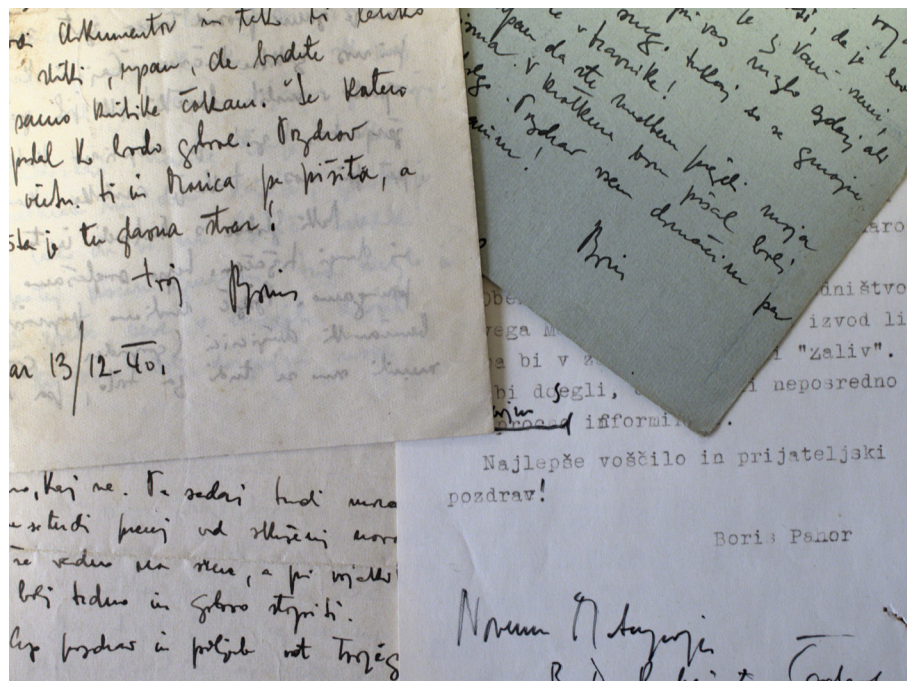
Projekt *Incunabula Slovenica* je namenjen digitalizaciji več kot 800 inkunabul (knjig, natisnjenih v začetnem obdobju tiskarstva do konca koledarskega leta 1500) v Sloveniji in s tem ohranjanju ter zagotavljanju dostopa do pisne dediščine vsem in za vse.

Projekt ABC (Ancient Book Crafts) se osredotoča na raziskovanje, validiranje in ovrednotenje ne-destruktivne spektroskopske metode na podlagi infrardeče spektroskopije za datiranje materialov pisne kulturne dediščine. Za raziskavo bodo uporabljeni datirani materiali iz Klosterneuburga (Avstrija) in NUK.

»Med knjigami preteklosti in sedanjosti se prebuja radovednost. Z raziskovalno dejavnostjo odkrivamo pot do novih spoznanj in v svetu informacij kažemo ustvarjalnost in razumevanje. Odprtost k prihodnosti plemeniti slovensko kulturno izročilo in ga postavlja ob bok najplemenitejših svetovnih misli.« Mojca Rupar Korošec, Oddelek za raziskave.

Pisma Borisa Pahorja.

Oktober 2022 se je v NUK začel projekt Književna republika Borisa Pahorja (1913-2022), ki poteka v sodelovanju Inštituta za kulturno zgodovino ZRC SAZU in Rokopisne zbirke NUK. V dobrem letu je bil pregledan in popisán ter ustrezno zaščitén večji del korespondence, ki jo je Rokopisni zbirki leta 2010 podaril avtor. Obsega več kot 8.000 pisem, vabil, čestitk in drugega gradiva.

Incunabula Slovenica.

Projekt za digitalizacijo inkunabul, ki jih hranijo NUK, dediščinske in druge ustanove na Slovenskem, izvajamo z namenom ohranjanja ter zagotavljanja dostopa do pisne dediščine vsem in za vse.

Augustinus, Nicolaus Trevetus, Thomas Walllensis:
Augustinus De civitate Dei. 1489 (Privezano k Ti II
10886).

Vir: Digitalna knjižnica Slovenije.

Dei poteris totos sermone libellos
Hocce opere peccati pergere in opesades.
Nempe dicit curru vobis ab origine misit:
¶ Cito dicitur altera fructa manu.
Exhibet illi habet fructus reus ipso? oter
¶ Hanc plus habet simplex pacificus pudens.
¶ Illa luto toperit vitio corrupta nefandis:
¶ Hoc electa munus carag ipso? dei.
¶ Sed scdere implicitos mance penitilla pfundof:
¶ Hoc virtute mican o gbera ltra tener.
¶ Illa inuitrofus vel ad impia rarra tendit:
¶ Hoc deatro inuicem calle: vireta fubit.

Hoc ter dicitur buce puri fronde metallic:
¶ Illa vito ltra panda vorego fatim.
¶ Hoc ter ltra ltra vito vito atq quaternis
¶ Pluquillius: opus forte magister agens.
¶ Fala etiam exatit cauno figmda beor:
¶ Confutano veris io poanata fulta fuae.
¶ Quos modo primi regalis machina mundi
¶ Condit: nil fallo becat illa beia.
¶ Imuobit atq viroo tenit quos error auimo:
¶ Spiritibus parrem qui tribuere malis.
¶ Quia impio regitur bene principis obia.
¶ Hoc fortuna graui noe pami arbitrio.

KNJIŽNICA MNOGIH PROSTOROV

Pomembno je, kje in kako se knjižnica dogaja. Že v preteklosti se je, in tudi danes se knjižnica spoprijema z izzivi, ki jih prinaša skrb za učečo se družbo.

Iz te skrbi je zrasel predlog za umestitev knjižnice v nekdanji frančiškanski samostan, ki je bil del liceja ter zato blizu učiteljem in dijakom. Več kot sto let pozneje so sledila prizadevanja za primerno stavbo, ki je s Plečnikovo palačo končno postala središče študentskega življenja. Iz istega vzgiba je že desetletja nazaj zrasla tudi želja po NUK 2.

Knjižnica je prav zato mnogo več od prostora, v katerega lahko vstopimo. Tu so tudi dragocena prijateljstva na hodnikih, v čitalnicah, ob kavi; online referenčna pomoč, mednarodni stiki in vse, kar gradimo na spletu. Tudi to so prostori NUK.

Knjižnico opredeljuje njen fizični prostor, prav tako pa tudi prostori, ki jih vzpostavlja s svojim delovanjem. Življenje NUK je tudi življenje knjižničnih storitev, knjižnice kot vozlišča srečevanj, iskanja, učenja in izmenjave idej. Knjižnica je prostor, v katerem se misli ne le hranijo, pač pa tudi nahranijo.

NUK je **prostor srečevanja**. Licejska knjižnica je v prvih mesecih po odprtju gostila povprečno 14 bralcev na dan. Preteklo leto (2023) je skozi vrata Plečnikove palače vstopilo več kot 240.000 obiskovalcev.

NUK je **prostor izmenjave idej**. Ob čitalnicah, izposojevalnem pultu in pisarnah z informatorji tečejo hodniki in prostori iskrenja novih poznanstev ter idej jutrišnjega dne.

NUK je **prostor novih znanj**. Uporabnikov, ki se učijo iskanja in dostopanja do virov ter izobraževanja založnikov in knjižničarjev.

NUK je **prostor sodelovanja**. Sodelavci NUK že dolgo tkemo strokovne vezi tudi v mednarodnem okolju. Tu sta zamena gradiva in medknjižnična izposoja, sodelovanja v krovni organizaciji knjižničarskih združenj IFLA, na Konferenci direktorjev evropskih nacionalnih knjižnic CENL, pri ustanovitvi portala evropskih knjižnic in sodelovanje pri razvoju Europeane.

NUK je del mednarodne medknjižnične izposoje, saj sodeluje z vsemi pomembnejšimi knjižnicami po svetu. Vključeni smo v sistem OCLC Resource Exchange, v katerem sodeluje več kot 10.000 knjižnic iz ZDA, Evrope in drugih celin. Prek sistema lahko naročimo več sto milijonov naslovov gradiva. Podpira medknjižnično izposajo, iskanje knjižnice, ki ima prosto gradivo, evidenco poslanih in prejetih naročil ter poračunavanje stroškov in varno posredovanje gradiva v elektronski obliki prek spleta (Article Echange). Sodelujemo tudi v sistemu Subito, ki vključuje nemške, avstrijske, kitajske in švicarske knjižnice. Sistem uporablja posebno zaščito posredovanega gradiva v elektronski obliki (angl. Digital Rights Management System). Sodelujemo tudi s knjižnicami po svetu, ki niso vključene v omenjena sistema. Sodelovanje v svetovni mreži knjižnic nam omogoča, da lahko pridobimo praktično vsako publikacijo, ki je kadar koli izšla.

Ob pridružitvi Republike Slovenije Evropski skupnosti je NUK pripravil razstavo Rojstni list slovenske kulture, s katero smo prvič v zgodovini na enem mestu javnosti predstavili vse najstarejše izvirne dokumente slovenstva: *Brižinske spomenike*, *Celovski*, *Čedadski* in *Stiški rokopis*. Odziv na razstavo je bil izjemen. V 34 dneh si jo je ogledalo 26.756 obiskovalcev, sodelavci NUK pa smo opravili 1.163 vodenih ogledov. Razstavo so spremljali mednarodni strokovno-znanstveni kolokviji, bogat katalog v štirih jezikih in spominski prodajni program. Tako statistične beležke kot osebni vtisi obiskovalcev še danes razstavo umeščajo na piedestal najpomembnejše in najuspešnejše razstave Narodne in univerzitetne knjižnice.

NUK je mesto **prvih stikov z neprecenljivo dediščino**. Učenci in dijaki knjižnico spoznavajo na vodenih ogledih, z razstavami gradiva pa predstavljamo bogastvo svoje zbirke in ustvarjalnosti slovenskega naroda.

Storitve knjižnice in posredovanje kulturnih vrednot tečejo tudi po **spletu**. Informacije od leta 1998 objavljamo na svoji spletni strani, poti do uporabnikov smo našli tudi na spletnih družbenih omrežjih.

V NUK je v letu 2023 vstopilo več kot 240.000 uporabnikov in obiskovalcev.

Predstavljanje gradiva iz zbirke.

8. februarja 2020, na Prešernov dan in slovenski kulturni praznik, je v Veliki čitalnici NUK potekala priložnostna predstavitev in razstava rokopisnih, tiskanih in prevodnih izdaj Prešernove zapuščine.

Pomoč uporabniku v Veliki čitalnici pred desetletji.

Nočni ogled NUK.

Na sprehodu po številnih hodnikih, med čitalniškimi mizami in knjižnimi policami spoznavamo stare in nove zgodbe knjižnice, knjižničarjev ter knjižnih zakladov, hkrati pa osvetlimo številne podrobnosti in ideje, ki jih je arhitekt Plečnik uresničil v svoji knjižnični palači.

Pogled iz razstavne dvorane proti vhodu v
Veliko čitalnico.

»Brez ustrezne tehnične podpore se informacijsko-knjižničarska dejavnost dolgoročno ne bi mogla opravljati in razvijati. Skrbimo za varno in čisto delovno okolje, tekoče in investicijsko vzdrževanje zgradb ter opreme, sodelavcem zagotavljamo pisarniški in drug material, sodelujemo pri izvedbi razstav in dogodkov ter zagotavljamo vrsto drugih storitev, potrebnih za opravljanje dejavnosti. Ker smo v spomeniško zaščiteni Plečnikovi stavbi, predstavlja pomemben izziv tudi skrb za strokovno ohranjanje Plečnikove dediščine.« Borut Osojnik, Služba za tehnično vzdrževanje in investicije.

»Pomemben del poslanstva knjižnice je, da zbrano in shranjeno gradivo pride do bralcev. Z razstavami, prireditvami in publikacijami skrbimo, da zapisana slovenska dediščina ne ostaja zaprta v skladišču, temveč privablja nove javnosti ter ostaja del sodobne slovenske identitete.« Žiga Cerkvenik, Služba za prireditve in odnose z javnostmi.

UPORABNIKI

Številne vloge knjižnice se zrcalijo tudi v njenih raznolikih uporabnikih. Danes je NUK nacionalna, univerzitetna in tudi Plečnikova knjižnica.

NUK ima več kot 8.000 aktivnih članov, ki v knjižnico prihajajo po gradivo, dostopajo do elektronskih informacijskih virov ali uporabljajo čitalniške prostore za študij in raziskovanje. Če k tem prištejemo še uporabnike spletne storitve (virtualni člani), jih je nekajkrat več. Največ je študentov, tu pa so tudi raziskovalci z različnih področij, ki preiskujejo zapuščine ali drugo gradivo zbirke.

Pomembni uporabniki NUK so tudi knjižničarji in knjižnice, saj NUK kot osrednja državna knjižnica skrbi za različne naloge, ki so vezane na njihovo delovanje. Od izobraževanj, bibliotekarskih izpitov, imenovanj v strokovni naziv in vodenja razvida knjižnic do zbiranja statistik, strokovne podpore in sprejemanja podlag za predpise in priporočila s področja knjižničarstva. V letu 2023 je NUK izvedel 83 tečajev za knjižničarje in na njih gostil 2.120 slušateljev.

Med uporabnike prištevamo tudi založnike, s katerimi na podlagi obveznega izvoda gradimo najpomembnejšo slovensko knjižnično zbirko sloveniko. Kot nacionalna knjižnica smo tudi knjižnica vseh Slovencev, stike zato negujemo tudi s Slovenci zunaj meja Republike Slovenije.

Poleg naštetih uporabnikov v knjižnico vsakodnevno vstopajo različni obiskovalci, ki iščejo informacije, se udeležujejo tečajev, obišejo dogodek, si ogledajo razstavo ali občudujejo brezčasno Plečnikovo arhitekturo.

Članske izkaznice NUK so se z leti spreminjale, takšne so bile pred skoraj sedemdesetimi leti.

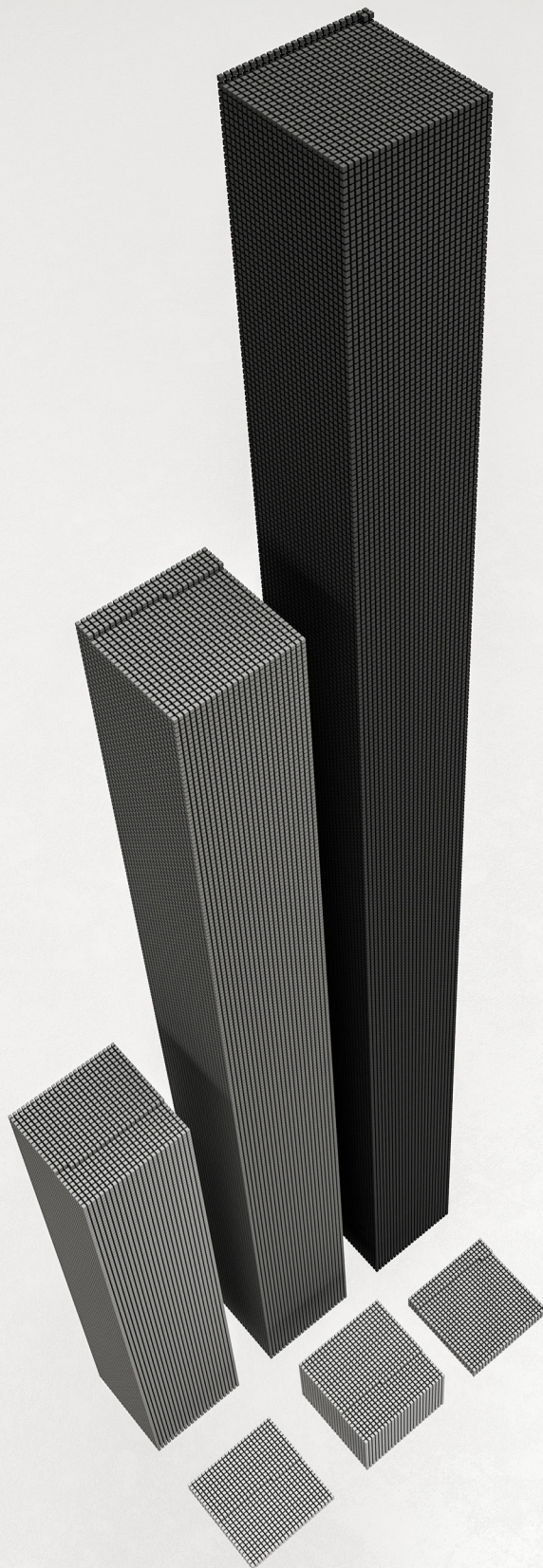

»... /D/ostopna vsem ljubiteljem branja vseh stanov.« Obvestilo o odprtju licejske knjižnice, 1. februar 1794.

»Iz odredbe deželnega glavarstva 6. junija 1795 je bilo mogoče razbrati, da so na Dunaju obvestila o dobrem obisku ljubljanske licejske knjižnice sprejeli z zadovoljstvom in v upanju, da profesorji mladino pri izbiri knjig vodijo s pametjo in previdnostjo in da skrbijo za odvrnitev vsake priložnosti za branje takšnih knjig, ki bi lahko škodile njihovi duševni in moralni rasti.« Konrad Stefan. Zgodovina C.-kr. Študijske knjižnice v Ljubljani, 1907.

»Število bralcev je od leta 1835 do 1838 naraslo z 8962 na 11.275, zato je čitalnica postala premajhna, kajti sprejela je lahko samo od 26 do 30 bralcev hkrati. Od povprečno 50 bralcev dnevno v letu 1838 so tako nekateri morali stati, druge pa je bilo treba zaradi pomanjkanja prostora odsloviti. Upravičeni prošnji Likawetza po preudarni razširitvi čitalnice je bilo v letu 1839 tudi dejansko ustreženo; čitalnica je pridobila 18 novih sedežev in je odslej lahko sprejela 60 bralcev obenem.« Konrad Stefan. Zgodovina C.-kr. Študijske knjižnice v Ljubljani, 1907.

»V največji slovenski knjižnici skrbimo, da uporabniki najdejo vse iskano gradivo ter ga uporabljajo. Zagotavljamo pogoje za poglobljen študij v čitalnicah. Uporabnikom po svetu posredujemo gradivo iz NUK, iz knjižnic po svetu posredujemo gradivo našim uporabnikom.« Gorazd Vodeb, Oddelek za informacije in izposojajo gradiva.

1794	14 /dnevno
1847	12.288 / letno
1925	2.604 / letno
1950	82.708 / letno
1991	152.136 /letno
2023	241.902 /letno

IZOBRAŽEVANJE

NUK nadaljuje pomembno tradicijo organizacije strokovnega izobraževanja za knjižničarje. Poleg izobraževanj za knjižnične delavce in uporabnike organizira izvedbo bibliotekarskih izpitov in sodeluje pri izvedbi postopkov priznavanja strokovnih nazivov v knjižnični dejavnosti. Z izvajanjem izobraževalne, razvojne in svetovalne dejavnosti NUK že desetletja vpliva na organiziranost in razvoj knjižnic in knjižničnega sistema v Sloveniji, z urejanjem portala *Knjižničarske novice* pa skrbi za obveščanje strokovne javnosti o novostih v stroki in o dejavnosti knjižnic.

V letu 2023 je NUK izvedel 11 tečajev za začetnike v stroki, 14 tečajev za vzajemno katalogizacijo, 25 tečajev iz sklopa permanentnega izobraževanja in 29 tečajev za uporabnike ter 4 tečaje za založnike. Tečajev se je udeležilo 1.113 knjižničnih delavcev, 549 uporabnikov knjižnic in 71 (samo)založnikov.

Predavanja so se začela 20. jan. in končala 29. maja; bila so vsak dan razen sobote in nedelje od 18-20 ure. Vseh ur je bilo 172.

Predavali so: 1. dr. V. Bohinec: Knjižničarstvo in zgodovina knjižnic /razen slovanskih/ - 20 ur

2. dr. M. Pivec-Stele: Zgodovina slovanskih in posebej slovenskih knjižnic - 14 ur

3. dr. M. Kos: Paleografija - 16 ur

4. dr. J. Šlebinger: Bibliografija in Slov. tiskarji in založniki - 30 ur

5. D. Ludvik: Katalogi in katalogizacija - 40 ur

6. B. Pregelj: Poslovanje knjižnic in zakonodaja - 8 ur

7. J. Udovič: Narodnoosvobodilni tisk - 6 ur

8. dr. M. Miklavšič: Rokopisi - 5 ur

9. B. Pregelj: Grafična zbirka - 7 ur

10. P. Kalan: Muzikalije - 7 ur

11. dr. V. V. Bohinec: Geografska zbirka - 3 ure

12. Iv. Matičič: Tiskarstvo - 10 ur

13. Št. Tausig: Knjigotrštvo - 3 ure

14. G. Škerlj: Osnove vezave - 3 ure

Letno poročilo NUK je leta 1947 izčrpno pisalo o prvem bibliotekarskem tečaju.

Zaradi potreb po hitrejšem razvoju knjižnic je oblast NUK zadolžila, da skrbi za strokovno izobrazbo knjižničarjev slovenskih knjižnic. Prvi bibliotekarski tečaj so pripravili leta 1947. Predavanja so potekala od ponedeljka do petka, od 18. do 20. ure. Največ časa so namenili katalogom in katalogizaciji, bibliografiji in slovenskim tiskarjem ter založnikom, knjižničarstvu in zgodovini, posebej slovenskih knjižnic. Med predavatelji so bili tudi dr. Valter Bohinec, dr. Melitta Pivec Steele in dr. Janko Šlebinger. Končni preizkus znanja je uspešno opravilo 34 udeležencev.

»Naloga osrednje državne knjižnice je skrb za razvoj knjižnic in knjižničnega sistema ter informiranje in izobraževanje knjižničarjev. Na podlagi zbranih statističnih podatkov o delovanju spremljamo razvoj slovenskih knjižnic.« Damjana Vovk, Oddelek za izobraževanje, razvoj in svetovanje.

Knjižničarske novice.

Slovenske knjižnične delavce seznanjajo s tekočim dogajanjem in novostmi v stroki. Tiskana izdaja je kot mesečnik oziroma dvomesečnik izhajala med letoma

1991 in 2020, leta 2021 jo je nasledil spletni portal

Knjižničarske novice.

Knjižničarske **novice**

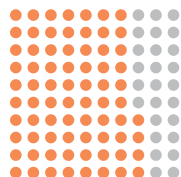

SKRB ZA STROKOVNI RAZVOJ

Uredba Narodne vlade Slovenije o Narodni in univerzitetni knjižnici je takoj po drugi svetovni vojni med nalogami knjižnice izpostavila tudi strokovno pomoč knjižnicam, skrb za strokovno izobraževanje njihovih delavcev ter zbiranje in posredovanje informacij o knjižničarstvu v Sloveniji. Od takrat knjižnica skrbi tudi za različne oblike strokovnega izpopolnjevanja in permanentnega izobraževanja knjižničnih delavcev in uporabnikov knjižnic. Po sprejemu Zakona o knjižnicah leta 1961 je bila ta dejavnost vključena v okvir Republiške matične službe, po letu 1990 je delovala znotraj Enote za razvoj knjižničarstva, danes pa strokovno podporo razvoju knjižnic v sodelovanju z drugimi oddelki NUK zagotavlja Oddelek za izobraževanje, razvoj in svetovanje.

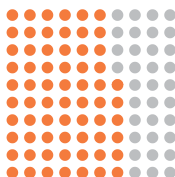
Kot osrednja državna knjižnica NUK vodi javne evidence (razvid) knjižnic, zbira, obdeluje in posreduje statistične in druge podatke o delovanju knjižnic, izdeluje analize, poročila, preglednice, popise in druge dokumente o delovanju knjižnic, preverja izpolnjevanje pogojev za izvajanje knjižnične javne službe ter dodeljuje identifikacijske številke za knjižnice in sorodne organizacije (Sigla/Isil).

»Sodobne knjižnice niso pomembne le za hranjenje in izposajo fizičnih ali digitalnih publikacij, temveč igrajo ključno vlogo tudi pri razvoju digitalne humanistike in nacionalnih jezikovnih tehnologij, kjer so knjižnične zbirke podatkov nujne za znanstvenoraziskovalno in razvojno delo. S tem se knjižnice vključujejo v vzpostavitev enotnega evropskega prostora visokotehnološke družbe.« Ines Vodopivec, pomočnica ravnatelja za vodenje strokovnega dela.

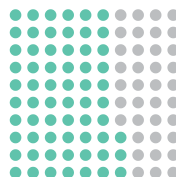
74 %

sredstev porabljenih za
nakup elektronskih virov

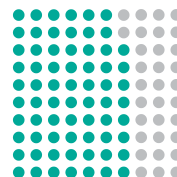
66 %

zaposlenih je strokovnih
delavcev (EPZ)*

63 %

izposoje na dom,
37% v knjižnico

68 %

prirasta gradiva je bilo
pridobljenega z obveznim
izvodom po zakonu

2.991.436

inventarnih enot gradiva
(skupaj)

34.367

inventarnih enot prirasta
(skupaj)

231

inventarnih enot odpisa
(skupaj)

3.613.908

naslovov elektronskih knjig
(nakup)

79.597

naslovov elektronskih
serijskih publikacij (nakup)

2.116.972

potencialnih uporabnikov

8.186

članov knjižnice

56.941

fizičnih enot
izposojenega gradiva

3.184

enot gradiva (ne glede na nosilec
zapisa) posojenega in izposojenega
preko medknjižnične izposoje

284.423

vpogledov v vsebinske
enote (prevzem)
elektronskih virov

3.729

izposoj elektronskih virov

14.359 m²

neto uporabne površine

291

uporabniških mest

3.085 ur

letne odprtosti vseh enot

1.010.901 EUR

za nakup knjižničnega
gradiva

74 %

vseh sredstev (za nakup gradiva)
je bilo porabljenih za nakup
elektronskih virov

138,75

delavcev v rednem delovnem
razmerju (EPZ)*

91,75

strokovnih knjižničarskih
delavcev v rednem delovnem
razmerju (EPZ)*

140

delavcev v rednem
delovnem razmerju (osebe)

66 %

zaposlenih (EPZ)* je
strokovnih knjižničarskih
delavcev

8

zaposlenih (osebe) mlajših
od 35 let

8

zaposlenih (EPZ)* z
doktoratom

* EPZ- ekvivalent polne zaposlitve

www.bibsist.nuk.uni-lj.si

NUK v letu 2022.

POVEZOVANJE

Sodelavci NUK spodbujamo tudi profesionalno sodelovanje in povezovanje knjižničarjev. Po vojni so začeli organizirano delo v Društvu bibliotekarjev Slovenije, sopobudnika sta bila Dušan Ludvik in dr. Melitta Pivec Stele. 21. decembra 1947 je bil v razstavni dvorani NUK ustanovni občni zbor društva, njegov prvi predsednik je bil dr. Mirko Rupel, ravnatelj NUK. Sledeč razvoju društva in ustanovitvi območnih društev bibliotekarjev je leta 1983 nastala Zveza bibliotekarskih društev Slovenije (ZBDS), krovno strokovno združenje slovenskih bibliotekarjev. Čopove diplome, priznanja in plakete, najvišje državne nagrade za izjemne uspehe na področju knjižničarstva oziroma podpornikom zveze, poimenovane po knjižničarju Matiji Čopu, ZBDS podeljuje v Veliki čitalnici NUK. Že od leta 1957 pa izhaja tudi revija *Knjižnica*, ki objavlja najnovejša znanstvena spoznanja in strokovne dosežke s področij bibliotekarstva, informacijskih znanosti in knjigarstva ter sorodnih ved. V reviji smo bodisi kot avtorji bodisi kot uredniki vedno sodelovali tudi sodelavci Narodne in univerzitetne knjižnice.

Prvi družabni sestanek ljubljanske in zagrebške sekcije društva jugoslovanskih bibliotekarjev. 1932.

Na sliki sta tudi Avgust Pirjevec (tretji z leve) in Jože Rus (prvi z desne), bibliotekarja Državne biblioteke, predhodnice NUK.

3. jugoslovansko posvetovanje o uporabi računalnika v knjižnicah.

NUK je pod pokroviteljstvom Jugoslovanske komisije za UNESCO in Zveze društev bibliotekarjev Jugoslavije oziroma njene komisije za avtomatizacijo in mehanizacijo v knjižnicah novembra leta 1981 organiziral 3. jugoslovansko posvetovanje o uporabi računalnika v knjižnicah.

Knjižnica: odprt prostor za dialog in znanje
(Maribor, oktober 2011).

Številni udeleženci posvetovanja ZBDS.

Foto Anja Peternelj.

POGLED NAPREJ

TEMELJNE VREDNOTE

PROFESIONALNOST

Usmerjeni smo k zagotavljanju najvišje kakovosti storitev za vse uporabnike. Z verodostojnostjo in nepristranskostjo pridobivamo njihovo zaupanje. Z izpopolnjevanjem znanja in veščin si prizadevamo za odličnost ter spodbujamo strokovni razvoj v celotnem knjižničnem sistemu.

ODGOVORNOST

Odgovorni in spoštljivi smo v medsebojnih odnosih ter odnosih do uporabnikov, partnerjev in okolja. Strokovno odgovorno pristopamo k ohranjanju slovenske pisne kulturne in znanstvene dediščine, omogočamo rast znanja, spodbujamo zavest o narodni identiteti in aktivno sooblikujemo prihodnost naše družbe.

ODPRTOST

Zavzemamo se za odprt in neoviran dostop do znanja za vse. Zagotavljamo najširši mogoč dostop do podatkov in informacij, ki jih zbiramo in ohranjamo. Uporabnikom pomagamo pridobivati veščine za obvladovanje in vrednotenje informacij ter njihovo nadaljnjo uporabo za znanja prihodnosti.

INOVATIVNOST

Spodbujamo in podpiramo inovativnost na vseh področjih in jo tudi udejanjamo pri svojem delovanju. Sprejemamo nove ideje, sposobni smo hitrega prilagajanja in obvladovanja sprememb, ki jih prinašata razvoj družbe in okolja.

VIZIJA

Razvoj svetovnega spleta in hiter napredek v informacijsko-komunikacijski tehnologiji sta v zadnjih desetletjih močno vplivala tudi na vlogo in dejavnosti knjižnic. Knjižnice po vsem svetu so se znašle pred zahtevnimi izzivi, kako hkrati slediti hitro spreminjajočim se tehnološkim trendom ter uporabnikom pomagati pri navigaciji in dostopu do zanesljivih virov, obenem pa zagotavljati ustrezno raven tradicionalnih storitev, ki jih še vedno potrebujemo. Knjižnice so prevzele nove vloge in se iz prostorov, ki hranijo knjige, uspešno transformirale v središča za raziskovanje, učenje in druženje.

Na področju zbiranja gradiva smo priča rasti števila tako virov in formatov kot tudi avtorjev in (samo)založnikov. Vse večji del slovenske pisne ustvarjalnosti nastaja v digitalni obliki in na spletu; na drugi strani raste tudi število tiskanih publikacij. To ne otežuje samo zbiranja in klasificiranja pisne produkcije, ampak tudi trajno hranjenje gradiva: tako sodobne tiskovine kot digitalni formati so ustvarjeni na medijih, ki so praviloma slabše obstojni in zahtevajo redne restavratorske posege oziroma drago in kompleksno računalniško infrastrukturo. Povečale so se tudi potrebe uporabnikov, ki za svoje delo potrebujejo preprost in hiter (oddaljeni) dostop do relevantnih virov ter primerno in sodobno infrastrukturo z vso strokovno podporo.

Številni izzivi ponujajo priložnost, da knjižnice ponovno premislimo o novih načinih uresničevanja tradicionalne vloge knjižnic v novem okolju. Pri tem ostajamo zavezani našemu osnovnemu poslanstvu.

Zbiramo in varujemo nacionalno zbirko knjižničnega gradiva in jo dajemo v uporabo vsem. Strokovno podpiramo knjižnice in nacionalni bibliografski sistem ter se vključujemo v mednarodne knjižnične povezave. Opravljamo naloge univerzitetne knjižnice Univerze v Ljubljani. Skrbimo za dediščino. Smo slovenska narodna knjižnica.

Delo Narodne in univerzitetne knjižnice bo tudi v prihodnosti temeljilo na treh glavnih stebrih – funkcijah nacionalne, univerzitetne in osrednje digitalne knjižnice. Zbiranje in hramba slovenske nacionalne knjižnične zbirke ostaja ena izmed najpomembnejših nalog NUK. Še naprej bomo

aktivno sledili globalni produkciji slovenike v tiskani in digitalni obliki ter razvijali lastno informacijsko infrastrukturo in rešitve za trajno hranjenje in dostop do slovenske pisne kulturne dediščine.

Na področju univerzitetne funkcije v naslednjih letih pričakujemo dolgo pričakovani zaključek projekta NUK 2 in izgradnjo nove stavbe, ki bo bistveno razbremenila premajhne obstoječe kapacitete ter prinesla dolgo pričakovano posodobitev čitalniške, študijske in informacijske infrastrukture. NUK 2 bo prostor interdisciplinarnega sodelovanja, srečevanja skupnosti in stičišče živahnega univerzitetnega dogajanja, ki bo z nočno čitalnico na voljo 24 ur na dan. Nova stavba je zasnovana kot odprto, večnamensko središče s sodobno informacijsko tehnologijo in in eno največjih zbirk študijske literature v Sloveniji s 300.000 enotami gradiva v prostem pristopu ter 1.400 študijskimi mesti v večjih in manjših čitalnicah.

Digitalizacija pisne kulturne dediščine je ključnega pomena za ohranjanje, obnovo, preučevanje in promocijo nacionalnih pisnih kulturnih dobrin. Hkrati pa je pomembno tudi zajemanje, dolgo-trajno hranjenje in omogočanje dostopa do izvorno digitalnih vsebin. Prizadevamo si, da bi na Digitalni knjižnici Slovenije omogočili prost dostop do celotne slovenske pisne ustvarjalnosti. Stojimo pred največjim izzivom, kako vse zbrano bogastvo prenesti v digitalno vesolje, da bo tudi v digitalni dobi dostopno vsem, hkrati pa zagotoviti varno prihodnost našemu jeziku in kulturi.

Nobenega dvoma ni, da bodo knjižnice tudi v prihodnosti imele pomembno vlogo pri zagotavljanju ne samo dostopa do informacij in druge študijske infrastrukture, temveč tudi svetovanja in podpore, odprtega javnega prostora za učenje ali druženje ter pomoči pri krmarjenju skozi vse bolj nepregledno množico virov in informacij.

Klasično poslanstvo knjižnic – klasifikacija in diseminacija znanja – torej ostaja relevantno tudi v digitalni dobi. Uspeh pri spoprijemanju z izzivi bo odvisen od naše sposobnosti prilagajanja spremembam v informacijski krajini, vključevanja novih poklicnih profilov in znanj ter zagotavljanja ustreznih knjižničnih prostorov in storitev. Narodna in univerzitetna knjižnica bo kot osrednja slovenska knjižnica še mnoga stoletja zbirala in ohranjala sloveniko ter s tem hranila misli, ki gradijo našo skupno prihodnost.

»Opravljamo naloge univerzitetne knjižnice za Univerzo v Ljubljani. Podpiramo študij ter izobraževalno in znanstveno-raziskovalno dejavnost. Zagotavljamo temeljno zbirko domače in tuje znanstvene literature in z informacijsko dejavnostjo, strokovno pomočjo in svetovanjem prispevamo k boljšim študijskim in raziskovalnim izidom univerze.« Irena Eiselt, pomočnica ravnatelja za knjižnični sistem Univerze v Ljubljani.

NUK 2. Arhitekturna zasnova: Bevk Perovič arhitekti, 2021.

LITERATURA

- Berčič, B. (2000). *O knjigah in knjižničarstvu: Razvojne študije in analize*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za bibliotekarstvo.
- Ciperle, J. (2001). *Podoba velikega učilišča ljubljanskega: Licej v Ljubljani: 1800-1848*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Debevec, J. (1931/32). Ob stoletnici rojstva Frana Levstika. *Mentor*, 19(1/2), 25.
- Dolar, J. (1974). Med koncem in začetkom. Poskus uvoda v zgodovino NUK. *Zbornik narodne in univerzitetne knjižnice*, 7-16.
- Dolar, J. (1974). Teh naših 200 let. *Knjižnica*, 18(3/4), 139-145.
- Dolar, J. (1992). *Ob ostankih ljubljanske jezuitske knjižnice v NUK*. Ljubljana: Inštitut za zgodovino cerkve: Provinciat slovenske province Družbe Jezusove.
- Dolar, J. (Ur.). (1974). *Zbornik Narodne in univerzitetne knjižnice I*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Dolinar, F. M. (2004). *Knjižnice skozi stoletja*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za bibliotekarstvo.
- Gaspari-Tausig, V. (1974). Narodna in univerzitetna knjižnica med okupacijo. *Knjižnica*, 18(3-4).
- Glavan, M. (1997). *Iz duha in kulture: ob 200. obletnici rojstva Matija Čopa: vodnik po razstavi*: Razstavna dvorana NUK, 6.-28. februar 1997. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Glavan, M. (1999). Jaro Dolar (1911-1999). *Knjižnica*, 43(1), 159-162.
- Glavan, M. (2004). *Rojstni list slovenske kulture: razstavni katalog*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Glavan, M. (2013). Branko Berčič. *Stati inu obstat: revija za vprašanja protestantizma*, 17/18, 279-286.
- Glavan, M. (Ur.). (2003). *Zakladi Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Glonar, J. (1927). Državna licejska knjižnica v Ljubljani. *Ilustrirani Slovenec*, 3(4).
- Inserat. (1905). *Osa*, politično satirični tednik, 7, 28.

- Kalan, P. (1967). *Abecedni imenski katalog*. Ljubljana: Društvo bibliotekarjev Slovenije: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Kisovec, D. (2007). *200 let zbiranja obveznega izvoda na Slovenskem* [zgibanka]. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Kodrič-Dačić, E. (1997). Matija Čop in njegov prispevek k slovenskemu bibliotekarstvu. *Knjižnica*, 41(2/3).
- Kodrič-Dačić, E. (2003). Razvoj Narodne in univerzitetne knjižnice v letih 1918–1938. *Knjižnica*, 47(1–2).
- Kodrič-Dačić, E. (2005). A. T. Linhart in ustanovitev prve javne znanstvene knjižnice na Kranjskem. A. T. Linhart: jubilejna monografija ob 250-letnici rojstva. Ljubljana: Slovenski gledališki muzej; Radovljica: Muzeji radovljiške občine.
- Kodrič-Dačić, E. (2005). Univerzitetna biblioteka v Ljubljani: od kapitulacije fašistične Italije do konca druge svetovne vojne (1943–1945). *Knjižnica*, 49(1–2).
- Kodrič-Dačić, E. (2011). Sindrom feniksa: Narodna in univerzitetna knjižnica 1941–1950. *Knjižnica*, 55(4).
- Kodrič-Dačić, E. (2014). Dr. Mirko Rupel: znanstvenik, ki je postavil temelje slovenski nacionalni knjižnici. *Knjižnica*, 58(1–2), 30.
- Kodrič-Dačić, E. (Ur.). (1997). *Zapisi za prihodnost: 190 let obveznega izvoda tiska na Slovenskem*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Kodrič-Dačić, E. (Ur.). (2007). *Prvi strokovni standardi za javne znanstvene knjižnice na Slovenskem*. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Kolar, J. & Malešič, J. (2006). Zaščita gradiva in Center za ohranjanje knjižničnega gradiva. *Slovenska nacionalna knjižnica: ob 60-letnici preimenovanja v Narodno in univerzitetno knjižnico*, 143–145.
- Kosmač, J. (1850). C. k. licealna bukvarnica v Ljubljani. *Novice kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči*, 8(23–24, 26).
- Krstulović, Z. (2006). Koncept razvoja digitalne knjižnice. *Slovenska nacionalna knjižnica: ob 60-letnici preimenovanja v Narodno in univerzitetno knjižnico*, 137.
- Narodna in univerzitetna knjižnica. (1947–1992). Letna poročila. Pridobljeno s spletne strani <http://www.dlib.si>.

- Narodna in univerzitetna knjižnica. (2019). Izjava o mednarodnih katalogizacijskih načelih (ICP). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Narodna in univerzitetna knjižnica. (2024). Spletna stran. Pridobljeno s spletne strani <http://www.nuk.uni-lj.si>.
- Obisk v največji slovenski knjižnici. (1928). *Življenje in svet*, 2(15), 463.
- Peterlin, K. (1999). Dragoceni rokopisi v digitalni obliki. *Delo*, 41(228), 15.
- Pirjevec, A. (1940). *Knjižnice in knjižničarsko delo*. Celje: Družba sv. Mohorja.
- Pivec–Stelè, M. (1933). Naše knjižnice. *Posebni odtis Glasnika muzejskega društva za Slovenijo* = *Bulletin de l'association du musée de Slovénie* (13). Ljubljana.
- Pivec–Stelè, M. (1953). Obnova čitalnice Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani. *Zgodovinski časopis, Kosov zbornik*, 6–7. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Poklic: Knjižničar. (2024). Pridobljeno s spletne strani <https://mojaizbira.si/poklici/knjiznicar>.
- Prelovšek, D. (2022). *Narodna in univerzitetna knjižnica*. Ljubljana: ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta.
- Rybář, M. (1976). Dvesto let Narodne in univerzitetne knjižnice. *Mohorjev koledar za prestopno leto 1976*. Celje: Mohorjeva družba v Celju.
- Rybář, M. (1994). Pred 50 leti je gorela Univerzitetna knjižnica v Ljubljani. *Mohorjev koledar 1994*. Celje: Mohorjeva družba v Celju.
- Sešek, I., Kristan S. (2007). *200 let obveznega izvoda na Slovenskem: prvi obvezni izvodi na Slovenskem*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Slovenska nacionalna knjižnica. (2006). *Ob 60-letnici preimenovanja v Narodno in univerzitetno knjižnico*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Slovenski kulturni zavodi. (1927). Državna licejska knjižnica v Ljubljani. *Ilustrirani Slovenec*, 3(4).
- Stefan, K. (2009). *Zgodovina C. kr. Študijske knjižnice v Ljubljani*. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Sternad, M. (2014). *Vsebinska obdelava knjižničnega gradiva*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Steska, V. (1903). Licejsko poslopje v Ljubljani. *Dom in svet*, 16(1), 58–59.
- Svoljšak, S., & Kocjan, U. (2017). Knjiga kot dar. *Keria: studia Latina et Graeca*, 19(1).

- Šetinc, L. (2000). V spomin Tomu Martelancu. *Knjižničarske novice*, 10(10), 1-3.
- Šetinc, L. (Ur.). (1996). *Petdeset let Narodne in univerzitetne knjižnice*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Šlebinger, J. (1916). Luka Pintar. Carniola: *Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko*, 7(2), 150-151.
- Verona, E. (1971). *Abecedni katalog u teoriji i praksi*. Zagreb: Hrvatsko bibliotekarsko društvo.

